

SZAKDOLGOZAT

Nagy László

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Felszámoló és Vagyonfelügyelő Szakközgazdász Szak

**Az állam szerepei és felelőssége a felszámolások során,
valamint az állami felszámoló sajátos eljárási szabályai**

Belső konzulens: Dr. Csákay Zoltán

Mestertanár

Belső konzulens intézete: AGI

**Belső konzulens tanszéke: Nemzetközi Szabályozási és
Gazdasági Jogi Tanszék**

Külső konzulens: Dr. Koller M. Dávid

Felszámolóbiztos, NRN

Készítette: Nagy László

2024

Tartalom

BEVEZETÉS.....	5
I. AZ ÁLLAM FELELŐSSÉGE A GAZDASÁGI VÁLSÁGHELYZETEK, ILLETVE VÁLLALATOK FIZETÉSKÉPTELEN HELYZETÉNEK KIALAKULÁSÁBAN	6
I.1 Gazdaságpolitika és pénzügyi szabályozás	7
I.2 Pénzügyi támogatás és válságkezelési programok hiánya	8
I.3 Oktatási és munkaerőpiaci helyzet	8
I.4 Keresletösztönző, fogyasztásélénkítő és piacvédelmi intézkedések	10
I.5 Korrupció és versenykörnyezet	11
I.6 Gazdasági stabilitás és infláció kezelése	12
I.7 Szabályozási környezet	13
I.7.1 A hatályos Csődtörvény és az előkészítés alatt álló új fizetési képtelenségi koncepció vizsgálata	14
I.7.1.1 A hatályos Cstv. kritikája	15
I.7.1.2 Az új Csődtörvény/Fizetési képtelenségi koncepció bemutatása	16
II. AZ ÁLLAM SZEREPEI A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁSOK SORÁN	20
II.1 Felügyeleti Szerep - Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága	21
II.1.1 A hatóság szerkezetének bemutatása	22
II.1.2 A hatóság tevékenységeinek áttekintése	23
II.1.3 Felszámolói felügyeleti területek	24
II.1.4 A hatóság munkájának értékelése a jogelődhez képest, felszámolói felügyelet tekintetében	27
II.2 Hitelezői szerep - Nemzeti Adó- és Vámhivatal	28
II.2.1 A NAV szerepei a fizetési képtelenségi eljárások során	29
II.2.2 A NAV mint hitelező	29
II.3 Állami Felszámolói szerep – Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Kft.	31
II.3.1 Különbségek az állami felszámolókra és a piaci alapon működő felszámolókra vonatkozó eljárási szabályokban	33
II.3.1.1 Az NRN fizetési képtelenségi szakértőként történő kijelölése a különböző fizetési képtelenségi eljárások lefolytatásához	34
II.3.1.2 Felszámolási eljárások „szuper” kiemelése	37
II.3.1.3 Az állami felszámolóra vonatkozó határidők furcsasága	38
II.3.1.4 Az NRN értékesítési folyamatainak különlegessége	39
II.3.1.5 Az NRN szakembergárdája	40

III.	KUTATÓ MUNKA EREDMÉNYEKÉNT MEGÁLLAPÍTOTT JAVASLATOK, LEZÁRÁS	45
III.1	Ötletek és javaslatok az új Cstv.-hez és Fizetéseképtelenségi koncepcióhoz	45
III.1.1	Differenciáltabb Felszámolói Névjegyzék Létrehozása	46
III.1.2	Vállalatok megmentését ösztönző eszközök.....	47
III.2	Javaslatok a fizetéseképtelenségi szakma modernkori problémáira	49
III.2.1	Modern problémákra modern jogszabályokat!	49
III.2.2	Több automatizálást, több Mesterséges Intelligenciát(MI)!	49
III.2	Zárógondolat	50
1.	sz. Melléklet: Irodalomjegyzék.....	51
2.	sz. Melléklet: Ábrák és Táblázatok Jegyzéke	54
3.	sz. Melléklet: Hallgatói Nyilatkozat.....	56
4.	sz. Melléklet: Belső Konzulensi Nyilatkozat.....	57

BEVEZETÉS

Szakedolgozatomban azt szeretném bemutatni, hogy az államnak milyen speciális és sajátos szerepei vannak a fizetésképtelenségi eljárások során. Több különböző szerepben is feltűnik, feltűnhet az állam, illetve annak képviselői. Ezek a szerepek – melyet a dolgozat egy része külön tárgyal majd – a téma szakértői számára ismert lehet, azonban az érdekes kérdés, hogy egyes eljárások folyamán keverednek-e ezek a szerepek, illetve egy, az államot képviselő szerv esetleg saját szerepeit keveri-e egy eljáráson belül. Fontosnak tartom azonban, hogy az egyes résztvevőkön és azok szerepein kívül a felelőségekre is hangsúlyt helyezzek munkámban, illetve a vizsgálataimra, valamint a jövőre vonatkozó kilátásokra is felhívjam a figyelmet.

A részletekbe menő bemutatás előtt azonban, a könnyebb átláthatóság kedvéért szeretném felvázolni a dolgozat struktúráját az olvasó számára. A munkám három nagyobb szekcióra osztható fel:

- I. Ahogy a dolgozat címe is jelzi, foglalkozni fogok az állam szerepeivel a fizetésképtelenségi eljárások során, viszont fontosnak tartom azt is bemutatni, hogy abban milyen felelőssége van az államnak, hogy egy gazdasági társaságot fizetésképtelenségi állapot fenyegetessen, sőt, még egyel „*kijjebb zoomolva*”, melyek azok a területek, melyeknek félre menedzselésével a gazdaság hanyatlásához és ezzel a gazdasági társaságok fizetésképtelenségéhez vezessen. Tanulmányaink és a fizetésképtelenségi szakma aktualitásaként kitérek a hatályos Cstv. kritikájára, illetve felvázolom, hogy az új Cstv. koncepció – mai verziója – szerint hogy fog kinézni a jövő fizetésképtelenségi eljárása Magyarországon.
- II. Röviden, leíró jelleggel bemutatom azokat az aktorokat, akik az állam nevében eljárnak a fizetésképtelenségi eljárások során. Ez a rész kiemelten foglalkozik majd az állami felszámolóval. Mondhatjuk, hogy az állami felszámoló kiemelt és különleges helyzetben van a piaci alapon működő felszámolókhöz képest, így érdemes megvizsgálni, hogy milyen különleges jogosítvánnyal rendelkezik, melyek a fő szerepei. Be kívánom mutatni az itthon egyedülálló munkát végző szervezetet a legfontosabb értéke szempontjából: *Humán erőforrás* oldalról, szebben fogalmazva az ott dolgozó kollégák szemszögéből is.

- III. Reflektálva az első két nagyobb szekcióra – a dolgozat kulminációjaként, bemutatom saját javaslataimat. Egyrészt megosztom az olvasóval és ajánlom figyelmébe a döntéshozóknak javaslataimat a készülő új Cstv. tervezetről és az új fizetéseképtelenségi koncepcióról. Ezen kívül fel szeretném hívni az állam nevében eljáró szereplőknek a figyelmét VUCA¹ világunk nyújtotta kihívásaira.

Az elérhető szakirodalom alapja lesz a dolgozatnak, a saját kutatási részben hagyatkozni fogok a szakmát testközelből ismerő, napi szinten ezzel foglalkozó, szakértő jogász és közgazdász kollégákkal készített interjúkból kinyert információkra. Ezeken az interjúkon célzott kérdéseimre kapott válaszok feldolgozása és a kapott információk alapján javaslatok összeállítása a dokumentum egyik fő célja.

I. AZ ÁLLAM FELELŐSSÉGE A GAZDASÁGI VÁLSÁGHELYZETEK, ILLETVE VÁLLALATOK FIZETÉSEKÉPTELEN HELYZETÉNEK KIALAKULÁSÁBAN

Dolgozatom három nagy egységéből az első azt hivatott bemutatni, hogy az állam milyen intézkedései és/vagy intézkedéseinek elmaradása vezethet gazdasági válsághelyzethez, illetve a gazdasági szereplők fizetéseképtelenségéhez. Máshogy megfogalmazva, melyek az állam gazdaságot érintő felelősségvállalási területei.

Mondani se kell, az állam felelőssége a működő gazdaság egészét nézve összetett. Az állam gazdaságpolitikája, szabályozási rendszere, adózási és pénzügyi ösztönzői, valamint az általános gazdasági környezet egyaránt befolyásolhatja a cégek életképességét és fenntarthatóságát.

A gazdasági és társadalmi környezet megteremtése és fenntartása az állami egyik deklaráltan alapvető célja. A vállalkozások stabil működésének és fejlődésének elősegítése érdekében az állam feladata az, hogy átlátható és támogató szabályozást, megfelelő gazdasági és pénzügyi ösztönzőket, valamint képzett munkaerőt biztosítson. Ha az állam nem fordít figyelmet ezekre

¹ VUCA. Betűszó, amely a Volatile (változékony), Uncertain (bizonytalan), Complex (bonyolult), Ambiguous (többértelmű) angol szavakból áll össze. (<https://www.hrportal.hu/jelentes/vuca.html>)

a területekre, az jelentős mértékben hozzájárulhat a gazdaság stagnálásához vagy romlásához, mely gazdasági társaságok felszámolásához és csődjéhez vezet.

Az alábbiakban különböző területekre bontva fejtem ki, hogyan járulhat hozzá az állam a gazdasági válsághelyzetek kialakulásához vagy elmélyítéséhez:

I.1 Gazdaságpolitika és pénzügyi szabályozás

Az állam gazdaságpolitikája közvetlenül befolyásolja a gazdasági növekedés ütemét, a beruházások mértékét és a vállalkozási környezetet. Egy instabil vagy kiszámíthatatlan gazdaságpolitika jelentős kockázatot jelent a cégek számára, különösen a kis- és középvállalkozásoknak (KKV-k). Sokan úgy vélekednek, köztük dr. Szilovics Csaba egyetemi docens is, hogy „a rossz, de kiszámítható gazdaságpolitika is hatékonyabb és társadalmilag elfogadhatóbb, mint a jobbnak tűnő, de folyamatosan átalakuló, amelyhez nem lehet igazodni.”

A gazdaságpolitika legmeghatározóbb építőeleme az adó- és járulékrendszer. A *magas* adók és *túlzó* járulék terhek megterhelik a cégek költségvetését, ami különösen válságos időszakokban nehézségeket okoz a piaci szereplőknek. Persze, az, hogy mit nevezünk *magasnak* vagy *túlzónak*, az relatív. Önmagában az adókulcs, az adómérték vagy az adóterhelés nominális mértéke nem árul el sokat arról, hogy igazságos-e az adórendszer. Akkor tudjuk ennek a rendszer igazságosságát megállapítani, ha megvizsgáljuk az állami ellentételezést, a társadalmi, szociális, gazdasági környezetet az életszín-vonal és jövedelmi viszonyokat².

Az viszont már objektíven megállapítható, hogy a bonyolult, nem transzparens, kiszámíthatatlan, helyenként regresszív adókkal tűzdelt adórendszer, a különadók, extraprofit adók, különböző ágazatok megadóztatása, stb. negatív hatással vannak a vállalkozói, befektetői kedvre, jövedelmezőségromboló hatásuk van és fizetéseképtelenség közeli állapotba tudják hajtani a nullszaldó közelében „evickélő” vállalatokat.

² dr. Szilovics Csaba - Az igazságosság érvényesülése az adóztatásban – Pro Futuro 2013/1

A magyar államháztartás általánosságban is, de versenyképesség szempontjából különösen magas jövedelemcentralizáció és újraelosztás (redistribúció) mellett működik. A belföldön előállított éves teljesítmény (GDP) mintegy felét vonják el adók és járulékok formájában.³

I.2 Pénzügyi támogatás és válságkezelési programok hiánya

Válságidőszakokban, gazdasági visszaeséskor vagy globális válságok idején, az állam szerepe kulcsfontosságú a vállalkozások megsegítésében. Ha az állam nem nyújt megfelelő pénzügyi segítséget – például hiteleket, támogatásokat vagy adókönyvitéseket, a vállalkozások egy szignifikáns része nem lesz képes átvészelni a nehéz időszakokat.

A gyorsan elérhető, rugalmas támogatási programok és célzott mentőcsomagok hiánya hozzájárulhat ahhoz, hogy a vállalatok likviditási problémák miatt csődközel/fizetésképtelen állapotba jussanak.

Egy államnak fel kell készülni a jövőbeli válságok hatásaira való reagálásra. Ilyen célból a múltbeli szükséghelyzetek – például a Covid19-világjárvány, az energiaellátási válság és Oroszország ukrajnai háborúja – során levont tanulságokra építve jogszabályokat és reziliencia programokat kell megfogantatni.⁴

I.3 Oktatási és munkaerőpiaci helyzet

Vajon van-e az államnak felelőssége a tekintetben, hogy felelős döntési helyzetbe kerülő szakembergárda megfelelő szaktudással rendelkezik? És abban, hogy megfelelő motivációval, erkölcsös és szabálykövető hozzáállással rendelkező gazdasági szereplőket neveljen?

Az állam oktatáspolitikája és munkaerőpiaci stratégiája meghatározó a vállalatok számára elérhető képzett munkaerő tekintetében. Ha az oktatási rendszer nem biztosítja a munkaerőpiaci igényekhez igazodó, naprakész tudással rendelkező munkaerőt, az hosszabb távon alááshatja a vállalkozások versenyképességét.

³ Chikán Attila – Kovács Árpád - A közszféra és a gazdaság versenyképessége – empirikus eredmények és tanulságok - 2010 (33. old)

⁴ How the EU responds to crises and builds resilience - <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-crisis-response-resilience/>

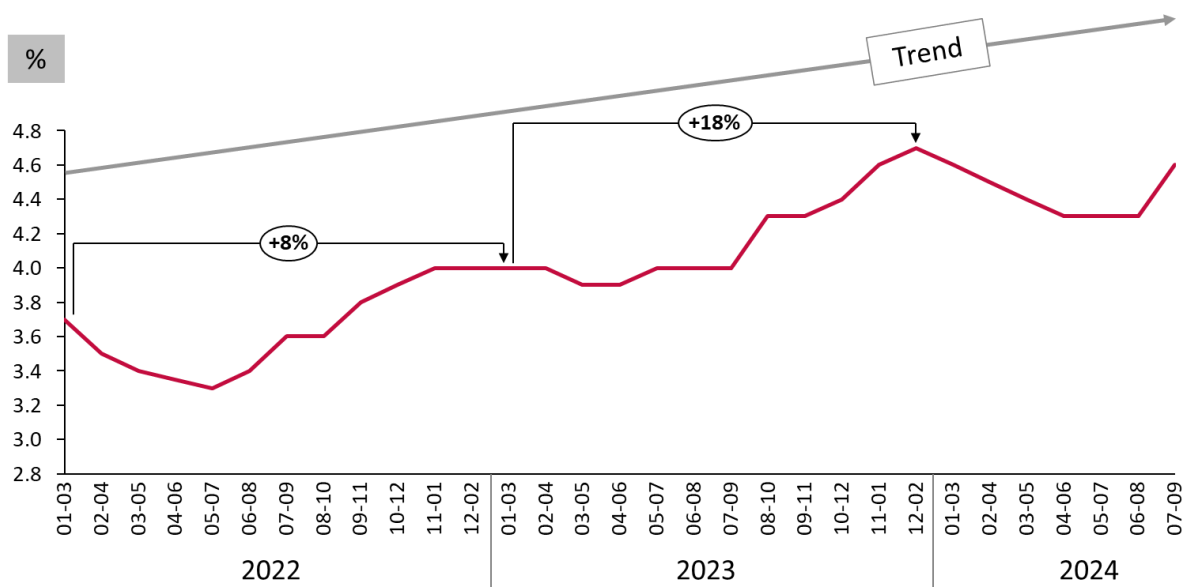
A megfelelő képzés hiányában fellépő munkaerőhiány a vállalatok termelékenységét rontja, a foglalkoztatást viszont drágítja, mivel emelniük kell a béreket vagy átképzési programokat kell finanszírozniuk.

Tavaly a magyarországi cégek közel háromnegyede (73%-a) nehezen talált megfelelő képzettséggel bíró dolgozókat az üres álláshelyeik betöltésére, miközben ez a ráta öt évvel ezelőtt még „csak” 51% volt – derül ki a ManpowerGroup nemzetközi felméréséből. Az Eurobarometer kutatása szerint a hazai kkv-k 66%-a a munkaerőhiány egyik fő okának azt tartja, hogy a meghirdetett állásokra jelentkezők nem rendelkeznek megfelelő végzettséggel, készségekkel vagy tapasztalattal.⁵ Tovább árnyalja a képet, ha megnézzük a munkanélküliségi ráta alakulását. (A COVID járvány alatt – 2020-2021 között – természetesen megugrott a munkanélküliek száma, így azt az időszakot nem elemzem). 2022-ben ott folytatta a ráta, ahol 2019-ben abbahagyta, vagyis 3,5% körül. Azt láthatjuk az 1. számú ábrán, hogy az elmúlt három évben folyamatos, lassan növekvő munkanélküliségi trend a jellemző. (Érdekességgént kiemeletem, hogy az elmúlt 3 év január-március időszak mozgátlaga hogyan növekedett az előző év azonos időszakához viszonyítva).

Ellentmondásosnak tűnhet, hogy a munkaerőhiány és a munkanélküliség párhuzamosan növekvő tendenciát mutat. A magyarázat erre az, hogy hiába van elérhető munkaerő a piacon, ha az a munkaerő nem rendelkezik megfelelő képesítéssel, megfelelő szaktudással. Ennek tudatában elmondható, hogy az államra dupla teherként nehezedik a megfelelő oktatási és munkaerőpiaci stratégia kialakítása.

⁵ Súlyos a munkaerőhiány Magyarországon - Miért ilyen nagy a gond? - <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20240524/sulyos-a-munkaero-hiany-magyarorszagon-miert-ilyen-nagy-a-gond-687609>

A Munkanélküliségi ráta alakulása 2022-2024.09
(15-74 éves népességen belül, háromhavi mozgóátlag)

1.számú ábra: Munkanélküliségi ráta alakulása 2022 – 2024.09 (saját szerkesztés)

Forrás: ksh.hu

Érdekes mellékszál (?) a „tradicionális” munkaerőpiac közelgő átformálódása a mesterséges intelligencia (MI), a robotika, a digitalizáció és a fejlett technológiák integrációja által. Ezek a fejlesztések különböző ágazatokban átalakítják a munka jellegét, a készségkövetelményeket, valamint a foglalkoztatási struktúrákat.⁶ Ez utóbbi kérdéskörre a dolgozatom harmadik szekciójában fogok kitérni.

I.4 Keresletösztönző, fogyasztásélénkítő és piacvédelmi intézkedések

Az állam fogyasztásélénkítő eszközei, a vásárlóerő növelése, az alacsonyabb adók (ÁFA, SZJA), a különböző támogatási formák (családtámogatás, nyugdíjmelés, szociális juttatások), kormányzati költségek növelése, a kedvezményes hitelprogramok mind közvetlen – pozitív – hatással vannak a belső keresletre. Ezeknek a keresletösztönző intézkedések és fogyasztásélénkítő intézkedések hiánya a cégek bevételeit csökkentheti, ami közvetetten vezethet el fizetéseketelenségi eljárások számának növekedéséhez.

⁶ A munkaerőpiacon megjelenő technológiai vívmányok hatásai -

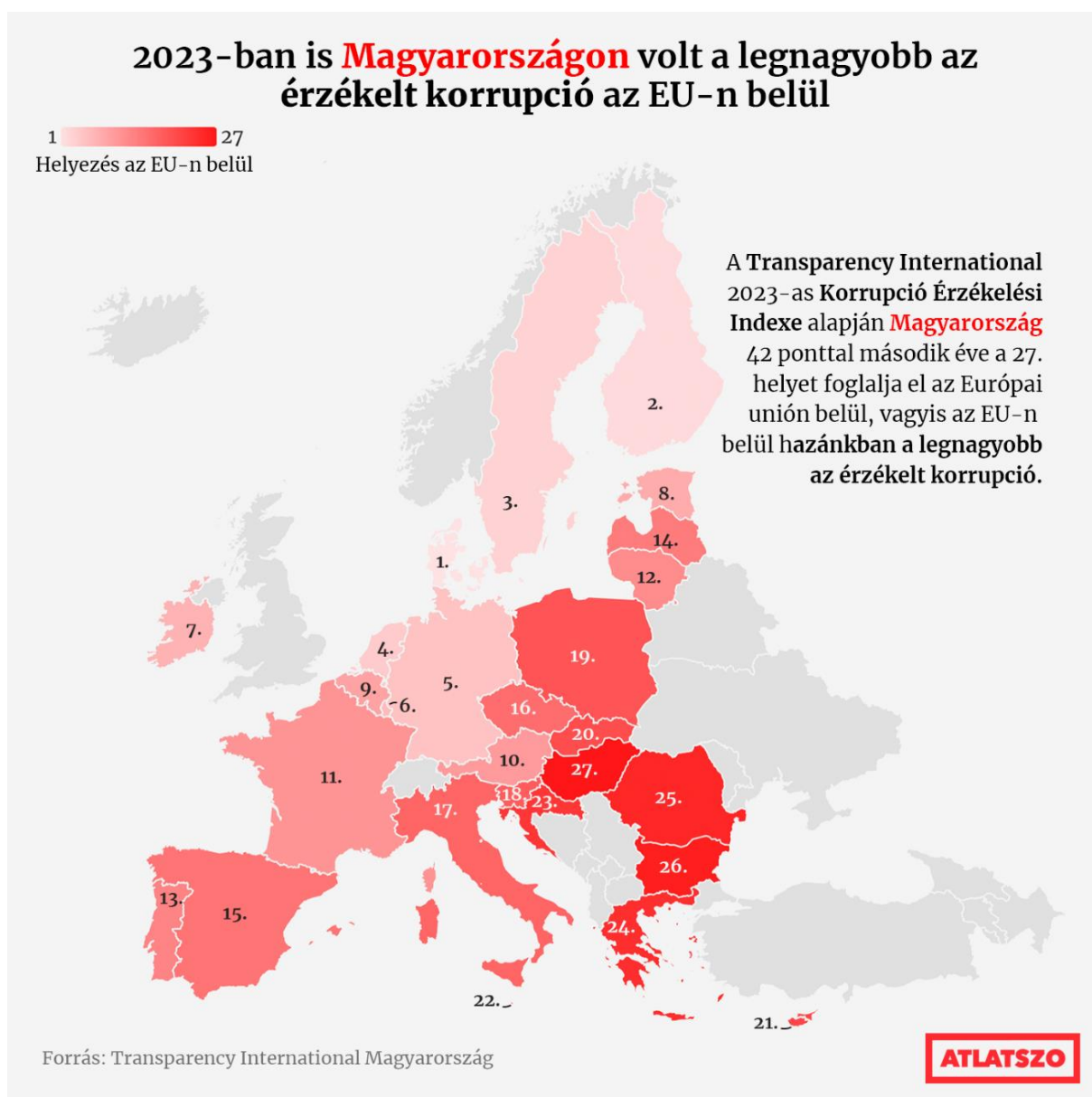
<https://www.ludovika.hu/blogok/ludeconblog/2024/10/02/a-munkaeropiacon-megjeleno-technologiai-vivmanyok-hatasai>

A belső piaci intézkedések mellett az import- és exportpolitika, a hazai vállalkozások védelme, valamint a külföldi cégek piacra lépésének szabályozása ugyancsak jelentős tényező. Ha az állam nem biztosít elég védelmet a hazai vállalatok számára, azok nem lesznek képesek versenyezni a külföldi szereplőkkel.

I.5 Korruptió és versenykörnyezet

Az oktatási politikát tárgyaló bekezdésben szőr mentén említettem annak a fontosságát, hogy az állam erkölcsös és szabálykövető hozzáállással rendelkező gazdasági szereplőket neveljen. A „nyugati értékek” honosításához, a korruptió visszaszorításához kultúra váltásra van szükség. Ennek a része kell, hogy legyen, hogy ne csak szakembereket neveljen az állami közoktatás, hanem erkölcsös, integráns, szabálykövető szakemberek nevelődjenek, hiszen a korruptió és a tisztességtelen versenykörnyezet jelentősen gyengítheti a gazdaság eredményességet és ezáltal a vállalkozások helyzetét egyaránt. Ha az állami közbeszerzések, támogatások és szabályozások – finoman fogalmazva – nem átláthatók, az torzíthatja a piacot, és igazságtalan előnyöket biztosíthat bizonyos szereplők számára, a másik oldalon pedig ellehetetlenít másokat. A korruptióval terhelt üzleti környezet elriasztja a befektetőket és megnehezíti a kisebb cégek számára a túlélést. Az alábbi infógrafika azt hivatott szemléltetni, hogy hogy áll hazánk jelenleg ebben a kérdéskörben az EU 27 országához viszonyítva. A statisztika sok kommentárt nem igényel. A kép alcíme akár ez is lehetne: „Gyere nézd el, hogy itt nem az ésszel nyílnak az ajtók....”⁷

⁷ Dalszöveg részlet: Bagossy Brothers Company - Valahol itt

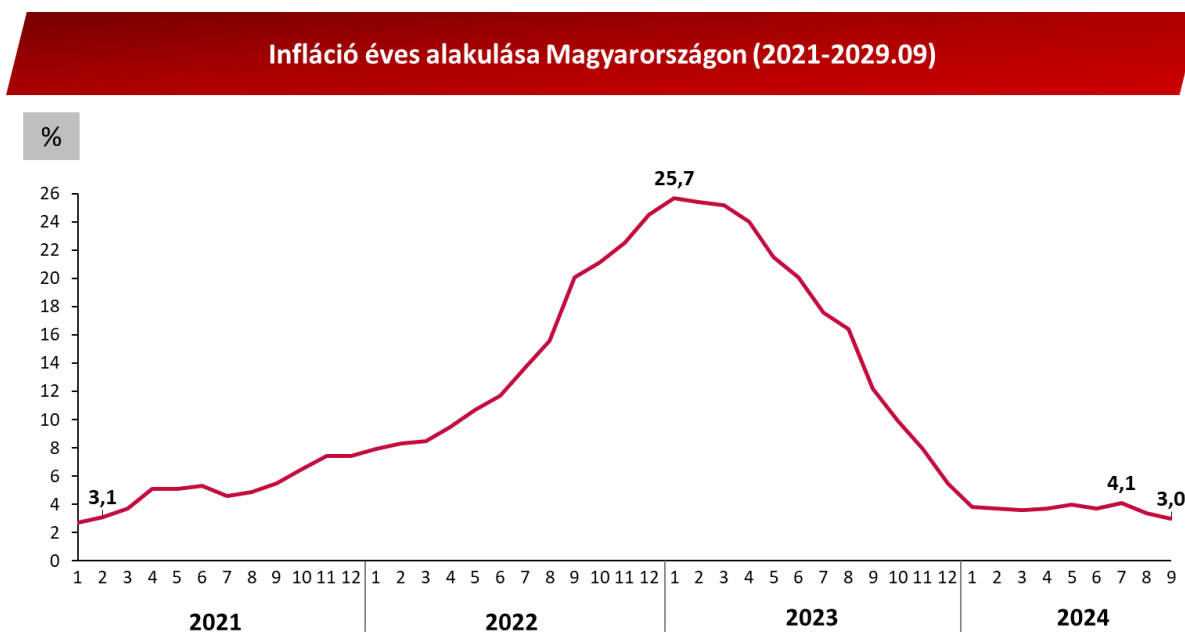
1. számú kép: Korrupció Érzékelési Index az EU országokban

Forrás: atlatzso.hu / Transparency International Magyarország

I.6 Gazdasági stabilitás és infláció kezelése

Az állam makrogazdasági politikája – beleértve az infláció szabályozását, a fiskális és monetáris politikákat – alapvetően meghatározza a vállalkozások működési környezetét. Ha magas az infláció, az növeli a cégek költségeit (például a nyersanyag- és energiaárakat), és csökkentheti a fogyasztói keresletet, ami a vállalatok bevételeire negatív hatással lehet.

Ha az állam nem tudja stabilizálni az árakat, alacsonyan tartani az inflációt, akkor a cégek számára nehezebbé válik a fenntarthatóság. Ahogy ezt láthattuk is 2022-2023-ban. A csúcsot a 2023 januárjában mért 25,5%-os infláció jelentette. 2024. szeptemberére sikerült az államnak az inflációt a 2021. év eleji mértékre csökkenti (3%). Ez éve júliusában még 4,1%-nál járt az infláció. Elmondható, hogy a pénzromlás üteme nagyobb mértékben csökkent össze, mint ahogy az elemzők várták. Az elmúlt időszak hazai inflációjának alakulását és az imént kiemelt számokat az alábbi ábrán mutatom be:

2. számú ábra: Infláció éves alakulása Magyarországon 2021 – 2024.09 (saját szerkesztés)

Forrás: bankmonitor.hu/inflacio

I.7 Szabályozási környezet

Az állam által kialakított jogszabályi és szabályozási környezet kétségtelenül komoly hatással van a vállalatok működésére és jövedelmezőségére. A túlzott adminisztrációs terhek, bonyolult bürokratikus eljárások, továbbá a túl szigorú munkaügyi és környezetvédelmi szabályok egyrészt komoly költségnövekedést eredményezhetnek, másrészt sok időt, energiát és erőforrást emésztnek fel – valódi értékteremtés helyett.

A szabályozásban bekövetkező gyakori változások, illetve az ebből adódó kiszámíthatatlanság megnehezíti a hosszú távú tervezést, ami sok cégnél visszatartja a növekedést és stabilitást célzó kezdeményezéseket.

A szabályozási környezet vizsgálatát szándékosan a szekció legvégére hagytam, mert érdemes külön górcső alá venni azt – a tanulmányaink szempontjából témába vágó – állapotot, amikor már fizetéseképtelenségi helyzetben van egy vállalkozás: Támogatja az állam az abból történő kilábalásban, vagy a végleges és lehetőleg gyors „temetés” a cél? Amennyiben már fizetéseképtelen egy vállalkozás, az állam a nehezebb utat választja - ami hosszútávon viszont gazdasági érdeke is egyben – és tesz a vállalkozás megmentéséért, vagy válságos helyzetbe kerülés tekintetében „mossa kezeit”? Ahhoz, hogy ezekre a kérdésekre választ tudjunk adni, meg kell vizsgálni a szakdolgozat-, és a témaválasztás szempontjából leginkább releváns szabályzatot: **A Csődtörvényt.**

I.7.1 A hatályos Csődtörvény és az előkészítés alatt álló új fizetéseképtelenségi koncepció vizsgálata

Az eddigiekben azt vizsgáltuk, hogy az állam mely területeken hagyhatja magára a piaci szereplőket, illetve milyen intézkedésekkel nehezítheti meg az ő dolgukat. A fizetéseképtelen állapotba eljutást az előbbiekben felsorolt pontok elősegítik, vagy akár közvetlenül okozhatják is. Azonban e ponton – a tisztesség kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy a gazdasági társaságok fizetéseképtelenségbe juttatásáért mégis legnagyobb részben a vállalkozás vezető tisztségviselői, döntéshozói a felelősek. Amennyiben ez a sajnálatos állapot viszont már bekövetkezett, akkor a szabályozás adta lehetőségeken belül el kell érni, hogy a válságba jutott társaság vagy tovább tudjon működni, vagy ha ez nem lehetséges, akkor a hitelezők legnagyobb mértékben történő kielégítése mellett és a lehető leggyorsabban és fájdalommentesebben ki kell vezetni a piacról, felszámolással és törléssel. Az ezeket a folyamatokat szabályozó és a szakma számára szentírásnak tekinthető szabályzat, az a hatályos *Csődtörvény*, pontos nevén a **1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról** (továbbiakban: *Cstv.*).

A törvény definíciója a önmaga megfogalmazása szerint: „Az Országgyűlés a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben lévő vagy fizetéseképtelen gazdálkodó szervezetek adósságának csődeljárásban, hitelezőkkel való egyezségkötéssel történő rendezése, ha pedig

ez nem lehetséges, a fizetésektelen gazdálkodó szervezetek felszámolás útján való megszüntetése és a hitelezői érdekek védelme érdekében megalkotott törvény”⁸

A fentínél egy jóval hétköznapiabb megfogalmazás szerint, a törvény részletes szabályozást nyújt a fizetésektelen vállalkozások kezelésére. Célja, hogy jogi keretet biztosítson a fizetésektelenségi helyzetek rendezésére, megvédve mind a hitelezők, mind az adós jogait, és lehetőséget adva az életképes vállalkozások számára a reorganizációra. A törvény mindenki számára elérhető, és e dolgozatot olvasó személy számára feltehetően ismert, így a törvény tartalmának leírása nem célozom, nagyobb hangsúlyt fektetek az általam megkérdezett szakemberek által megfogalmazott kritikáinak összegzésére és dolgozatom harmadik részében saját értéktéletem bemutatására.

I.7.1.1 A hatályos Cstv. kritikája

A Cstv-vel kapcsolatban sok kritika felmerül. Ezek a kritikák leginkább az eljárások hatékonyságát, az elhúzódó folyamatokat, nem harmonizált szabályzatokat, a megérthetőséget és átláthatóságot érintik.

Alacsony Csődeljárási hatékonyság és a reorganizáció előtérbe kerülésének elmaradása.

Már a kétezres évek legelején felismerték, hogy kívánatos lenne a bajba jutott cégek temetése helyett azok reorganizációjára fektetni a hangsúlyt. Amennyiben a reorganizáció idejében megkezdődik, megmenthető a cég, a vagyon, a technológia a munkaerő állomány. Ennek volt köszönhető több törvénymódosítás elfogadása, azonban a kívánt cél még ma sem valósult meg igazán. Az alacsony reorganizációs arány miatt sok vállalkozás szűnik meg, holott megfelelő támogatással és adósságrendezéssel tovább működhetnének. Erről bővebben az állami felszámolót bemutató részben fogok beszélni (II.3.1.1).

⁸ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról -

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100049.tv>

Nem egységes a jog alkalmazás, bírósági túlterheltség, elhúzódó eljárási idő

A fizetéseképtelenségi és egyéb bírósági eljárások magas száma miatt a bíróságok leterheltek, aminek következtében a törvény adta eljárási határidőig húzzák határozatok meghozatalkát, ill. sokszor még azon túl is. Ez a csődeljárások és felszámolások elhúzódásához vezet. Ennél is nagyobb baj, hogy sokszor nem egységes a táblabíróságok jog alkalmazása. Előfordulnak olyan esetek, amikor egy bizonyos ügyre az 5 táblabíróság öt különböző választ ad.

A törvény szabályozása részletes, de helyenként bonyolult és nehezen átlátható. Emiatt az eljárások adminisztratív terhe és a jogi kötelezettségek megértése kihívást jelenthet azoknak, akik új szereplőként csöppentek bele egy eljárásba.

Sok és sűrű módosítás

A csődtörvényt az 1991. kiadása óta többször módosították. Természetesen, mindig a fejlődés indukálta a frissítést, de az által, hogy ennyiszor módosították (a kétezres években hatszor), felütötte a fejét egy probléma: A kapcsolódó jogszabályok harmonizációja nem tökéletes. Pl. *a 225/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet a felszámolás számviteli feladatairól* szóló rendelet helyenként nincs összhangban a Cstv-vel. Egy példa erre, hogy a 225/2000-es kormányrendelet a jelentéstételi kötelezettségeknél meghatározza, hogy a felszámolási folyamat során egy üzleti év az a tevékenységzáró mérleg elkészítésétől a felszámolási zárómérleg benyújtásáig tart – hiába húzódhat el több évig is egy felszámolás, a Cstv. rendelkezése szerint a hitelezők a zárómérleg után adhatják be kifogásaikat. Így több naptári év is eltelhet mire egy kifogás eljut a bírósáig.

I.7.1.2 Az új Csődtörvény/Fizetéseképtelenségi koncepció bemutatása

Dolgozatomban a Cstv. tárgyalását különösen aktuálissá teszi az, hogy folyamatban van egy teljesen új fizetéseképtelenségi koncepció, vagyis tulajdonképpen egy új Cstv. megalkotása. Ezúttal elmondható, hogy nem egy újabb „ránctelvarráson” esik át a törvény, hanem a műtéti hasonlatnál maradva „szívtranszplantációnak” vetik alá, amire *A Kormány 1284/2024. (IX. 19.) Korm. határozata az új fizetéseképtelenségi eljárásról szóló törvény megalkotásához szükséges intézkedésekről* (Magyar Közlöny, 2024.09.19) is következtetni enged.

A 17 főből álló Fizetéseképtelenségi Munkacsoport, mint a Csődtörvény írója olyan törvénytervezet kidolgozását vizionál (2025.06.30-ai határidővel⁹) 2027 januári hatályba lépéssel, amely

- a) a nemzetgazdaság versenyképességét és hazánk nemzetközi megítélését javító, a befektetői hajlandóságot növelő és a hitelezői érdekek védelmét segítő, új fizetéseképtelenségi rendszer megalkotását,
- b) rugalmas, egységes, korszerű, az európai uniós elvárásoknak is megfelelő, szigorúbb felelősségi rendszeren alapuló, új fizetéseképtelenségi eljárás bevezetését,
- c) a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben lévő, a fizetéseképtelen, illetve a törvénysértőn működő gazdálkodó szervezetek reorganizációját vagy a gazdasági életből, az állami nyilvántartásokból történő gyors, költséghatékony kivezetését,
- d) a számviteli tudatosság és az e-beszámoló rendszer fejlesztését,
- e) a gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenné válásának felismerését lehetővé tevő, állami jelzőrendszer felállítását,
- f) a digitális térben történő ügyintézés és szolgáltatások nyújtásának segítségét, az adminisztratív terhek csökkentését,
- g) az új fizetéseképtelenségi rendszerhez kapcsolódó hatósági nyilvántartások, szakrendszerek és adatbázisok összekapcsolását,
- h) az államot terhelő költségek mérséklését, az adó- és járulékbévételek növelését, a gazdálkodó szervezetek sikeres reorganizációjánál a vagyonvesztés csökkentését és
- i) szükségképpen állami tulajdonszerzés esetén a tehermentes szerzés biztosítását szolgálja és segíti elő¹⁰

Külön üdvözlendő, hogy nem csupán a folyamatok frissítésére koncentrál az új tervezet, nem csak szakmai kérdéseket tesz helyre, de igyekszik haladni a korral és hangsúlyt helyez a 21. századi megoldások fejlesztésére és bevezetésére: sürgeti az „e-beszámoló rendszer fejlesztését”, „a digitális térben történő ügyintézés” elterjesztését. A rendelet ugyancsak kötelezi a felelősöket, hogy mérjék fel, „hogya már rendelkezésre álló vagy fejlesztés alatt álló

⁹ A Kormány 1284/2024. (IX. 19.) Korm. határozata az új fizetéseképtelenségi eljárásról szóló törvény megalkotásához szükséges intézkedésekről (Magyar Közlöny, 2024. évi 93. szám, 6653. oldal)

¹⁰ A Kormány 1284/2024. (IX. 19.) Korm. határozata az új fizetéseképtelenségi eljárásról szóló törvény megalkotásához szükséges intézkedésekről (Magyar Közlöny, 2024. évi 93. szám, 6653. oldal)

informatikai rendszereken túl milyen további informatikai fejlesztésekre, illetve milyen költségigényű informatikai infrastruktúrafejlesztésre van szükség az új fizetéseképtelenségi eljárásról szóló törvény szerinti rendszer kialakításához és a jogi személyek nyilvántartásáról és a nyilvántartási eljárásról szóló 2021. évi XCII. törvény szerinti rendszerrel való összehangoláshoz”¹¹

Az új fizetéseképtelenségi koncepció jelenleg még csak tervezőasztalokon és munkaanyagokban szerepel. Az állami felszámolónál dolgozó szakértőkkel készített interjúk során betekintést engedtek nyerni a tervek jelenlegi fázisába. Fontos hangsúlyozni, hogy a következőkben bemutatott folyamatábrán (1) nem kormányzati álláspontot mutatok be, csak az RFE által készített munkaanyag alapján szerkesztett infógrafikám és (2) amíg a tervekből törvényjavaslat lesz, addig még változhat a koncepció, akár mehetnek teljesen új irányba is. Ezekkel a fenntartásokkal mutatom be a (3. számú) folyamatábrán a tervezett folyamatokat, majd írásban részletezem azt.

3. számú ábra: Egyszerűsített folyamatábra a fizetéseképtelenségről szóló törvény koncepciójához (saját szerkesztés)
Forrás: Szakértői Interjú, RFE

¹¹ A Kormány 1284/2024. (IX. 19.) Korm. határozata az új fizetéseképtelenségi eljárásról szóló törvény megalkotásához szükséges intézkedésekről (Magyar Közlöny, 2024. évi 93. szám, 6653. oldal)

A bemutatott tervezet a német *Insolvenzordnung (Inso)*¹² folyamatát vette alapul: A folyamat egységes fizetéseképtelenségi eljárásként indul, melyet kezdeményezheti az adós is, hitelező is, illetve hivatalból megindulhat Büntetőeljárás, Végrehajtási eljárás folyamatyaként is. Az ügy a bíróságra kerül, mely adminisztratív vagyonkutatást is megcsinálja. Vagyis „munkaállomásról elvégezhető” kutatást végez: ingatlan-, zálogjogi, hitelbiztosítéki, gépjármű nyilvántartásokat, bankszámla kivonatokat néz végig, ellenőrzi, hogy hány alkalmazottja van az adósnak, beszerzi és átböngészi a beszámolókat. A vállalkozás méretéről hivatott adatot szerezni és megállapítja, hogy egy fizetéseképtelenségi eljárás lefolytatásához szükséges vagyonnal rendelkezik-e az adós. Ha a vagyon nem fedezi az eljárás költségeit sem, akkor törlési eljárásba megy az ügy. Ha az előzetes vizsgálat alapján azt látja, hogy van olyan vagyon, ami legalább az eljárás költségét fedezi, akkor kirendel egy fizetéseképtelenségi szakértőt, akinek csak az a feladata, hogy részletes vagyonvizsgálatot végez, majd a bíróság felé előterjeszti az ajánlott eljárási módot: (1.) (mai fogalmak szerinti) csődeljárás irányba menjen tovább az eljárás, ha van vagyon, csak nem likvid a vállalkozás, hogy a kötelezettségeit teljesíteni tudja az adós, vagy (2.) ha már vagyonhiányos az adós, akkor felszámolás irányba menjen. A szakértői vélemény figyelembevételére után a bíróság dönt, majd kirendel egy másik fizetéseképtelenségi szakértőt (pontos nomenklátúra még nem ismert), aki végig menedzseli az eljárást. Másik szakértő kirendelése azért fontos, mert így a vagyonvizsgálatot végző szakértőnek nem fűződik hozzá önös érdeke, hogy milyen irányba menjen tovább az eljárás.

A fizetéseképtelenségi eljárások között is lesz átjárási lehetőség. Tehát, ha a „felszámoló” talál vagyont, akkor átmehet még csődeljárásba a folyamat, törekedve az egyezségre, de fordítva is történhet, ha nincs adósi vagyon, akkor felszámolási eljárás felé is terelheti a folyamatot.

Összességében egy rugalmasabb, átláthatóbb rendszer megalkotása a cél, ahol átjárhatók az eljárások, egységesek a szabályrendszerek, rövidebbek a folyamatok és kevesebb érdek ütközik egymással

Összefoglalva dolgozatom első nagy szekcióját, a bemutatott területek mindegyikén tetten érhető az államnak a felelőssége és egyértelmű gazdasági érdeke, hogy megfelelő

¹² Definition: Was ist "Insolvenzordnung (InsO)"?

<https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/insolvenzordnung-inso-41296>

működésükhöz előnyös szabályozói és ösztönzői környezetet teremtsen. A javítandó területekre való rámutatás és a javaslatok felsorolása után a fejezetnek mégis egy letargikusabb, pesszimistább lezárást tudom papírra vetni.

Egy, a reorganizációt és fizetéseképtelenségből visszaútat elősegítő eljárásrend megalkotása, az oktatáspolitikai megreformálása, motiváló támogatási rendszer kialakítása, nemzetközi szinten is versenyképes adópolitika megteremtése egyelőre utópiának tűnik, tekintve, hogy ezekhez rengeteg idő, energia, erőforrás kell úgy, hogy az származtatott politikai hasznon mértéke minimum kétséges. Értem ez alatt azt, hogy ezen területek rendbetétele egyenként is több politikai cikluson átívelő tevékenység és legyen bár siker a folyamat vége, azt egyértelműen szavazatokra konvertálni nehézkes és így, mint olyan a regnáló hatalom prioritási listáján valahol hátul kullog, ha egyáltalán rajta van.

II. AZ ÁLLAM SZEREPEI A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁSOK SORÁN

Szakedolgozatomban második szekciója arra koncentrál, hogy bemutassa, hogy az államnak milyen speciális és sajátos szerepei vannak a fizetéseképtelenségi eljárások során.

A dolgozatomban ezen részében bemutatom a releváns szakági szereplőket, bemutatom ellátott funkcióikat és leíró jelleggel ugyancsak rávilágítok a viszonyrendszerekre. Következőkben felsorolom az eljárások során lehetséges funkcióit az államnak, és társítom melléjük a képviselő állami szervezetet.

Az Állam fizetéseképtelenségi eljárásban betöltött Szerepe	A Funkciót ellátó állami szervezet
Jogalkotó	Országgyűlés/Minisztérium/stb.
Felügyeleti szerepet	Szabályozott Tevék. Felügyelő Hatóság
Döntéshozó	Bíróság/Törvényszék
Hitelező	pl. Nemzeti Adó- és Vámhivatal
Felszámoló/Vagyonfelügyelő	Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Kft.
Öröklési jogosult	Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.
Elővásárlási jogot birtokló fél	Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.

1. számú táblázat: Az Állam fizetéseképtelenségi eljárásokban betöltött szerepei (saját szerkesztés)

Forrás: Saját Gyűjtés

Ezek közül legtöbbször több szerepben is jelen van az állam az eljárások során. A lista végén két különleges szerepkört is felsoroltam: Beléphet az állam az eljárásokba öröklési jogosultként vagy elővásárlási joggal (az adós gazdálkodó szervezet 25 millió forintot meghaladó egyedi forgalmi értékű vagyonelemeinek értékesítésekor¹³). Ezek nem „szokványos” szerepek, de példa azért akad bőven ezekre az esetekre is. Részletesebben viszont ezeket nem fogom tárgyalni. Ugyancsak nem érintem a jogalkotói és döntéshozatali szerepeket. Ezek egy általánosabb jogi értekezésben érdekesek lehetnének, de mivel ez a két szerep nem szignifikánsan különbözik az állam egyéb szakágakra vonatkozó döntéshozatali és jogalkotó mechanizmusától, így ezzel nem terhelem e lapokat. A legizgalmasabb területek, amelyeket viszont fogok tárgyalni, azok (1) a nem is olyan régen létrehozott felügyeleti hatósága a felszámolói és bírósági végrehajtói területeknek, vagyis a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága, (2) a különböző fontos szerepekkel megjelenő Nemzeti Adó- és Vámhivatal, valamint (3) a szakdolgozat egyik fő témáját jelentő, tanulmányaink szempontjából rendkívül meghatározó szerepű nemzeti felszámoló, vagyis hivatalos nevén Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Kft.

II.1 Felügyeleti Szerep - Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága

A Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága (továbbiakban: SZTFH vagy a Hatóság) egy relatíve „fiatal” hatóság, tekintve, hogy éppen csak harmadik „születésnapját ünnepelhette” 2024

2. számú kép: Hivatalos SZTFH logó
Forrás: sztf.hu

októberében. Természetes személyekkel ellentétben azonban az SZTFH nem idővel növekedett és gyarapodott, hanem már születésének pillanatában is egy robosztus entitás képét mutatta, tekintve roppant széles hatáskörét és a benne egyesített egykori felügyeleti és szervek súlyát és számosságát.

A dolgozat ezen fejezete kísérletet tesz a hatóság rövid bemutatására, a végén kitérve arra, hogy - a szakunkhoz és tantárgyunkhoz kapcsolódóan – milyen hatása van a felszámolói szakágra.

¹³ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról, IV. Fejezet 67. § (9i)

II.1.1 A hatóság szerkezetének bemutatása

A T/15709 törvényjavaslatot a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságáról a Parlament 2021.04.27-én fogadta el. Az elfogadott 2021. évi XXXII. törvény a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságáról 2021.10.01-én lépett hatályba. Innentől beszélhetünk a Budapest székhelyű SZTFH fennállásának kezdetéről¹⁴.

Az elfogadott törvény célja az állam egyes kizárólagos gazdasági tevékenységi körébe tartozó, illetve egyes közhatalmi jellegű szabályozott tevékenységek vonatkozásában a fogyasztóvédelmi, hatósági ellenőrzési, és felügyeleti jogkörök megerősítése, a közérdeket szolgáló, erős és egységes szabályozó állami szerepvállalás biztosítása.

A SZTFH egy önálló szabályozó szerv, amely csak a jogszabályoknak van alárendelve. Fejezetet irányító szerve jogállással bíró központi költségvetési szerv, amelynek költségvetése az Országgyűlés költségvetési fejezetén belül önálló címet képez. A Hatóság költségvetésének kiadási és bevételi főösszegeit kizárólag az Országgyűlés szabályozza. Számára feladatot csak törvény vagy – önkormányzati rendelet kivételével – törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabály írhat elő¹⁵.

A hatóság elnöke – a médiahatóság és a közműhivatal vezetőjéhez hasonlóan – rendeleteket adhat ki. Az elnököt a miniszterelnök nevezi ki 9 évre. A hatóság által felügyelt hat területének külön vezetője van. Az elnökön, két helyettesén (általános és stratégiai elnökhelyettes) és a hat szakági igazgatón kívül további hat igazgató tölt be vezetői szerepeket, összesen 15 vezetői szerepet betöltő embert lehet megnevezni az SZTFH élén.

A szervezet elnöke a megalakulás után Dr. Biró Marcell, a Miniszterelnöki Kormányiroda volt közigazgatási államtitkára lett. Őt a miniszterelnök kilenc évre – gyakorlatilag leválthatatlanul – nevezte ki. A kilenc éves periódus után az elnök egyszer újra kinevezhető. A kilenc éves ciklus elsőre soknak tűnhet, de a regnáló kormány már bevettnek nevezhető eme gyakorlata, hogy a saját ciklusán esetlegesen túlmutató időszakra is „bebetonozza” egyes embereinek státuszát. Azonban Dr. Biró Marcell nem töltötte ki ciklusát, közel három év után távozott a

¹⁴ <https://www.parlament.hu/irom41/15709/15709.pdf>

¹⁵ 2021. évi XXXII törvény a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságáról

pozícióból és 2024.05.04-én Dr. Sulyok Tamás köztársasági elnök Dr. Nagy Lászlót nevezte ki a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága (SZTFH) elnökévé¹⁶.

II.1.2 A hatóság tevékenységeinek áttekintése

Látszólag egymással össze nem függő területek felügyeletét vonja össze a hatóság, mely azzal a céllal jött létre, hogy stabil és kiszámítható működési és szabályozási környezetet teremtsen az alávont kiemelt ágazatoknak.

Mielőtt rátérek a magyar gyakorlatban konkrétan felügyelt ágazatokra, be szeretném mutatni, hogy meglátásom szerint milyen általános funkciókat kell ellátnia egy felügyeleti hatóságnak. Ezek pedig az alábbiak:

Engedélyezés és Regisztráció: Adott szektorban működő vállalkozások regisztrációja, nyilvántartása és működésük engedélyezése. Ezen funkciók biztosítják, hogy a vállalkozások elindulása és „léte” megfeleljenek a vonatkozó szabályoknak és követelményeknek.

Törvények és Szabályok Végrehajtása: A piaci szereplők tevékenységeinek és üzleti gyakorlatainak ellenőrzése és értékelése által biztosítani az adott iparági szereplők törvényszerű működését.

Fogyasztóvédelem: Egy felügyeleti hatóságnak szerepe kell, hogy legyen a fogyasztók védelmében. Ez magában foglalhatja a termékek és szolgáltatások minőségének ellenőrzését, a fogyasztói panaszok kezelését és a fogyasztóval szembeni tisztességtelen üzleti gyakorlatok elleni fellépést.

Piaci Integritás: Az ilyen hatóságoknak szerepük lehet a piaci verseny és integritás biztosításában. Ez magában foglalhatja a monopóliumok elleni küzdelmet, a tisztességtelen piaci gyakorlatok elleni fellépést és a versenytársak egyenlő esélyeinek biztosítását.

Kockázatkezelés: A hatóságoknak szerepe lehet a különböző szektorokban felmerülő olyan kockázatok kezelésében, mint pl.: pénzügyi kockázat, egészségügyi kockázat, környezeti kockázat vagy egyéb jellegű veszélyek.

¹⁶ <https://sztfh.hu/dr-nagy-laszlo-a-szabalyozott-tevekenysegek-felugyeleti-hatosaga-uj-elnoke/>

Az imént felsorolt funkciókat az SZTFH a következő felügyeleti és tevékenységek ellátása mellett biztosítja:

1. Szerencsejáték felügyelet
2. Dohányügyi felügyelet
3. Kiberbiztonság felügyelete
4. Bányászati felügyeleti tevékenység
5. Földtani tevékenység
6. Felszámolói és bírósági végrehajtói felügyeleti területek¹⁷

A hatóság továbbá ellátja az állam nevében lefolytatandó, koncessziós szerződés megkötésére irányuló eljárásokkal kapcsolatos egyes feladatokat. Ennek keretében Koncessziós Tanácsot működtet „az egységes állami joggyakorlat kialakítása, a közérdek érvényesítése érdekében”.

Az alább felsorolt hat terület - az SZTFH honlapja alapján - nemzetgazdasági szempontból jelentős szerepet töltenek be, hiszen az itt működő jellemzően magyar tulajdonú kis- és középvállalkozások éves szinten több mint 2000 milliárd forintos árbevételt realizálnak, miközben mintegy 50 ezer főnek kínálnak munkahelyet, így közvetetten közel 100-150 ezer ember megélhetését biztosítják. Az állami adóbevételek szempontjából kiemelten fontos a Hatóság által felügyelt ágazatok stabil működése, hiszen a központi költségvetésnek éves szinten összesen több mint 650 milliárd forint adó és járulék bevétele származik a Hatóság által felügyelt tevékenységekből¹⁸.

A hat területről csak a releváns, felszámolás (és végrehajtás) témakört dolgoztam meg.

II.1.3 Felszámolói felügyeleti területek

A Hatóság ellátja a csőd- és felszámolási eljárásokkal kapcsolatos hivatásrendek felügyeletét. A felszámolói hivatásrend feletti felügyelet tekintetében a Hatóság ellenőrzi, hogy a felszámoló szervezetek a rájuk vonatkozó jogszabályokban foglaltakat betartják-e.

A 2021. évi XXXII. törvény I. fejezetének 1. § (1) A Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága d) a felszámolói névjegyzék, valamint a felszámoló szervezetek más hatósági nyilvántartásainak vezetésével, a felszámolók egyes tevékenységeinek szabályozásával, a felszámolói szervezetrendszer feletti hatósági felügyelet és hatósági ellenőrzés gyakorlásával

¹⁷ <https://sztfh.hu/tevekenysegek>

¹⁸ <https://sztfh.hu/hatosag/bemutakozas>

és szabályozásával, kapcsolatos feladatokat ellátó, önálló szabályozó szerv, amely csak jogszabálynak van alárendelve. 3. § (1) A Hatóság látja el d) a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény, és az e törvények felhatalmazása alapján kiadott jogszabályok hatálya alá tartozó szervezetek, személyek ezen jogszabályok szerinti tevékenységének felügyeletét, valamint az e jogszabályokban meghatározott, a Hatóság feladat és hatáskörébe tartozó feladatokat¹⁹.

Hatósági eljárásokkal kapcsolatos feladatok a Felszámolói területen

- **Hatósági névjegyzékbe, nyilvántartásba vétellel kapcsolatos eljárások**

Részleteit leírom a következő egységben, mely a Hatóság által vezetett nyilvántartásokat részletezi.

- **Hatósági ellenőrzések**

A felszámolói névjegyzékbe való felvétel feltételeit és a felszámoló szervezetekre irányadó kötelezően betartandó szabályokat a Cstv. valamint a felszámolók névjegyzékéről szóló 14/2020 (X.29) SZTFH rendelet (a továbbiakban: SZTFH rendelet) határozza meg. Az előírások betartását a Hatóság hatósági ellenőrzés keretében vizsgálja Jogszabálysértés esetén kiszabható szankciók: figyelmeztetés, bírság, törlés a névjegyzékből, vagy a hatósági nyilvántartásból²⁰.

- **Hatósági bizonyítvány kiállítása iránti kérelem esetén követendő eljárás**

A Cstv. 27/D. § (7) bekezdésében, valamint az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 95. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a Hatóság hatósági bizonyítványt állít ki a felszámoló szervezet kérelme alapján.

A kérelem a „Hatósági bizonyítvány kiadása iránti kérelem” formanyomtatványon nyújtható be, mely a Hatóság honlapján érhető el.

¹⁹ <https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/>

²⁰ Hatósági ellenőrzések <https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/hatosagi-eljarasokkal-kapcsolatos-feladatok/>

A hatósági bizonyítvány a kiállítás napján hatályos adatokat tartalmazza. A hatósági nyilvántartás közhitelessége alapján az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy az abban foglalt adatok a valóságnak megfelelnek²¹.

- **A Hatóság által működtetett informatikai rendszerekkel kapcsolatos feladatok**

- (1) **az Elektronikus Értékesítési Rendszer (a továbbiakban: EÉR)** működtetését és üzemeltetését 2021. október 1. napjától a Hatóság látja el. Az adós vagyontárgyainak nyilvános értékesítésére a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Cstv.) 49/E-49/G. §-ában meghatározott szabályok alapján létrehozott, a világhálón elérhető elektronikus értékesítési rendszert 2015. január 1-jétől kell alkalmazni, mindazon esetekben, amikor a Cstv. 49. § (1) bekezdése értelmében a nyilvános értékesítés kötelező. Az EÉR egy olyan online árverési és pályáztatási felületet képez, amely licitálóként, vásárlóként bárki számára elérhető, a felszámolók számára pedig kötelező minden olyan esetben, amikor a vagyontárgyakat a Cstv. rendelkezései szerint árverés vagy pályázat útján kötelező értékesíteni.
- (2) **Kijelölő rendszer.** A felszámolók, a vagyonfelügyelők és az ideiglenes vagyonfelügyelők elektronikus kijelölésének szabályairól szóló 15/2021. (X. 29.) SZTFH rendelet alapján a felszámolók, a vagyonfelügyelők és az ideiglenes vagyonfelügyelők elektronikus kijelölését támogató számítógépes rendszert szintén a Hatóság működteti. Az elektronikus kijelölési rendszer célja, hogy biztosítsa a felszámolók közötti arányos és egyenletes ügyelosztást, ugyanakkor a visszaélések elkerülése érdekében átláthatóvá és ellenőrizhetővé is tegye a kijelöléseket.
- (3) **Felszámolói Nyilvántartó Rendszer (FNYR)** kifejlesztésének célja az volt, hogy a nyilvántartások vezetésével kapcsolatos adminisztrációban segítse, és megkönnyítse a Hatóság munkáját. Az FNYR és az EÉR egy interface segítségével összekapcsolásra került. Az FNYR egységes nyilvántartó rendszerként tartalmazza a Cstv. 27/C. § (4) bekezdésében meghatározott adatokat. A felszámoló szervezetek adataiban

²¹Hatósági bizonyítvány kiállítása iránti kérelem esetén követendő eljárás

<https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/hatosagi-eljarasokkal-kapcsolatos-feladatok/>

bekövetkező változások informatikai rendszerben történő átvezetése, a Hatóság feladata²².

II.1.4 A hatóság munkájának értékelése a jogelődhez képest, felszámolói felügyelet tekintetében

A hatóság saját munkáját úgy dicséri, hogy „A felszámolói és bírósági végrehajtói felügyeleti területek tekintetében nagy előrelépést jelent, hogy egy olyan Hatóság végzi a működésük törvényességének ellenőrzését, amely kifejezetten felügyeleti feladatok ellátása céljából jött létre. Így a felszámolói és végrehajtói hivatásrend feletti felügyelet ellátása, működésük törvényességének ellenőrzése hatékonyan tud megvalósulni²³.” Ez igaz is lehet, de felszámolói oldalról a felügyelet menetében változást nem igen lehet észre venni. Az SZTFH elődje, a Felszámolói Névjegyzéket Vezető Hatóság feladatait, jogosultságait egy-az-egyben átadta jogutódjának, így folytonosak az elvégzett feladatok és folyamatot, nagy változást a felszámoló szervezetek nem érzékelhetnek jelenleg.

Van egy fontos elméleti változás, amit meg kell említeni. Ez pedig az SZTFH jogszabályalkotási joga. A hivatal elnöke rendelet kiadására jogosult, mely agilis szabálmódosítási eszközt ad kezébe. Jogelődjének ilyen nem adatott meg. A felügyelt szakág és annak aktoraira nézve viszont ez megint csak nem jelent érdemi változást.

Hogy egy pozitív üzenettel zárjam e részt, a hivatal három éves működését, az elmondható, hogy az EÉR rendszer megújítása, folyamatos karbantartása határozottan hasznos és minden érintett és érdekelt számára modern és kényelmesebb folyamatokat biztosít.

Az SZTFH-t tárgyaló résznek a bevezetőjében leírt hasonlathoz visszatérve, a még gyermeki korban járó hatóság részletes értékelésére annak kamaszkodásakor lenne érdemes visszatérni.

²² A Hatóság által működtetett informatikai rendszerekkel kapcsolatos feladatok

<https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/a-hatosag-altal-mukodtetett-informatikai-rendszerekkel-kapcsolatos-feladatok/>

²³ Felszámolói és bírósági végrehajtói felügyeleti területek <https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/>

II.2 Hitelezői szerep - Nemzeti Adó- és Vámhivatal

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (Továbbiakban: NAV) bemutatását rövidre fogom, és azokra a kérdésekre koncentrálok csak vele kapcsolatban, ami dolgozatomban szempontjából relevánsak.

2. számú kép: Hivatalos NAV logó

Forrás: nav.gov.hu

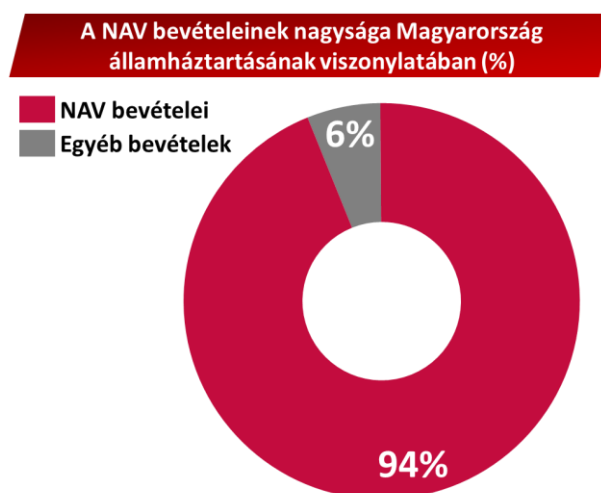
Annyit azért el kell mondani a teljesség kedvéért, hogy a NAV államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat ellátó, a Kormány eredeti jogalkotói hatáskörében kiadott rendeletében kijelölt miniszter (a továbbiakban: kijelölt miniszter) által irányított, központi hivatalként működő központi költségvetési szerv²⁴.

Olyan speciális szervezet, amely egyszerre kapcsolatban áll az államháztartással, a gazdaságpolitikával, azaz az Országgyűléssel, a közigazgatási rendszerrel, a gazdasági szereplőkkel, adótanácsadókkal és könyvelőkkel, és nem utolsósorban az állampolgárokkal.²⁵

A NAV-nál dolgozó 18 ezer munkatárs sokfajta szakmában képviselteti magát. A NAV-nál szolgálati jogviszonyban álló munkavállalók egyebek mellett adóigazgatási, vámigazgatási, rendvédelmi, nyomozói, informatikai, elemzői, jogi, végrehajtási és kommunikációs szaktudás birtokában látják el a mintegy 1200 féle feladatot országszerte.

Magyarország államháztartásának mintegy 94%-át a NAV bevételei jelentik. Hogy ez mennyire jelentős arányt az a 4. számú ábra szemlélteti.

A NAV a felszámolási eljárásokkal kapcsolatban több szerepben is feltűnhet,

4. számú ábra: A NAV bevételeinek nagysága Magyarország államháztartásának viszonylatában (%) (saját szerkesztés)
Forrás: nav.gov.hu

²⁴ 2010. évi CXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról -

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000122.tv>

²⁵ <https://nav.gov.hu/kik-vagyunk>

melyet a következő fejezetben mutatok be.

II.2.1 A NAV szerepei a fizetéseképtelenségi eljárások során

A 2016-2022 években a NAV átalakult. Általános közigazgatási hatósággá vált és átvette a törvényszéki végrehajtási feladatokat. Ennek az lett az eredménye, hogy a fizetéseképtelenségi eljárásokban nem csak klasszikus adóhatósági követeléseket, adókat érvényesít, hanem mindenféle, közigazgatásban előírt fizetési kötelezettséget is. Több eljárásban nem is mint pénzkövetelést végrehajtó, hanem mint meghatározott cselekményt foganatosító végrehajtó szerv jár el.

Abból a szempontból is különleges helyzetben van, hogy egy szervezeten belül működik a NAVnál:

- **A Követeléskezelés** (végrehajtáson kívüli intézkedések és első végrehajtási cselekmények)
- **A Végrehajtás** (klasszikus ingó, és ingatlan foglalás, értékesítés)
- **A Fizetési kedvezmények** (részletekben történő teljesítések, halasztott teljesítések kezelése)
- **A Fizetéseképtelenségi hitelezői és hatósági tevékenység** (Cstv, Ctv, etc.)

Ebből kifolyólag és a hivatali „sajátosságainak” köszönhetően egyedi nézőponttal és tapasztalattal rendelkeznek. A NAV-nak van egy hatósági arca, ezért nem csak a fizetési nehézséggel küzdő fizetéseképtelen adózókat látják, hanem azt is, hogy mi az az ügyfélmenyiség, akik már mindent megtesznek annak érdekében, hogy a beszámolót ne nyújtsák be. Jó, ha mindenkinek eszébe van, hogy a NAV-nak mindenki az ügyfele, még azok is akik ezt nem szeretnék.

II.2.2 A NAV mint hitelező

A NAV egy éves összebevétele 22 000 milliárd Forint. Ez a 22 000 millárd forint teszi ki a költségvetési bevétel már említett 94%-át (4. számú ábra). Az összes magyar felszámolási és kényszertörlési követelés állomány majdnem 1000 milliárd forint. Tehát a NAV éves bevételének 22-ed részével megfelelő összeg mindenkor fizetéseképtelenség, vagy majdnem

fizetéseképtelenség állapotában van²⁶. A NAV a fizetéseképtelenségi eljárások 72-78%-át kezdeményezi.

Az adóvégrehajtási törvény, úgy fogalmaz, hogy ha valakinek fizetési nehézsége van, akkor a kérelmét az esedékességtől számított nyolc napon belül kell betérjesztenie ahhoz, hogy a végrehajtás ne induljon el. A NAV-nál 2023. évben 20 487 darab részletfizetési, halasztási kérelmet terjesztettek elő a gazdálkodók. Az engedélyezett összeg 200 156 898 000 Ft és a kérelmek 76%-ában valamilyen kedvezményt kapott a betérjesztő²⁶. Tehát ezt a 20 000 eljárást a követeléskezelési eljárás szakasz első nyolc napjában indítják el, úgy, hogy a másik oldalon tudjuk hogy Magyarországon nincs egyetlen reorganizációs eljárás folyamatban és csődeljárás is viszonylag ritka. Ez sokat elmond arról, hogy ezek az eljárások mennyire sikertelenek Magyarországon. Ha emellé a 20 000 kérvény mellé odatesszük még a magánszemély ügyfélkört, akkor az összes kérelem száma egy éven eléri a 180-200 000 darabot. Ebből következik az a mellékszál a történetben, hogy egyre nagyobb jelentősége van a gépi feldolgozásnak és az automatizált döntéshozatlanak, és a NAV-nak egyre kevésbé van erőforrása arra, hogy humánerőforrással végeztessék el a folyamatokat, feladatokat. Ennek is köszönhető, hogy a NAV stratégiájára tűzte a „Papírmentes NAV megvalósítását” 2024.12.31 céldátummal. (2020.01.01 kezdéssel)²⁷

Összegzésként elmondható, hogy a NAV „keveri” a szerepeit, amennyiben akár egy eljárás közben is megjelenhet több szerepben. Törvényi felhatalmazás alapján ellenőrzéseket végez: Ellenőrzi a tevékenységet lezáró mérleget, a felszámolási eljárás alatti közbenső mérleget és záró mérleget. Általában azonban hitelezőként, illetve a állam, mint hitelező képviselőjeként jelenik a fizetéseképtelenségi eljárások során. Hitelezői besorolását tekintve is megjelenhet különböző sorokon: 49/D kategóriás végrehajtás esetén, E kategóriás a Cstv 79 §-a szerint, de szerepelhet G kategóriában bírságokkal.

²⁶ Dombi Gergely - NAV: Gyakorlati tapasztalataink a fizetéseképtelenségi eljárásokban (Előadás – 2024.09.06)

²⁷ <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/strategia-2020-2024./strategia-2020-2024>

II.3 Állami Felszámolói szerep – Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Kft.

Szakdolgozatom ebben a részében külön foglalkozom az állami felszámoló sajátos eljárási szabályaival. A dolgozatban tárgyalt állami szerepek közül - aktuális tanulmányaink szempontjából - legérdekesebb funkcióját az állami

4. számú kép: Hivatalos NRN logó
Forrás: nrn.hu

felszámoló gyakorolja, vagyis a *Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Kft.* (továbbiakban/röviden NRN). Részletesebben tárgyalom majd azokat az eljáráscsoportokat, melyekkel jelenleg csak az NRN foglalkozik, vagyis melyek azok az eljárások, melyeket a piaci alapon működő felszámoló szervezetek nem láthatnak el. Ennek a vizsgálatakor felmerül annak a kérdése, hogy van-e ebből fakadó ellentét az NRN és a felszámolók névjegyzékében szereplő szervezetek között? Ennek a megválaszolására is ki fogok térni és saját kutatás részeként az esetleges ellentétek feloldására is javaslatot teszek a dolgozat záró részében.

Az NRN-t övező kitüntetett figyelem miatt a dolgozat vizsgálja az emberi erőforrás vonatkozásokat is: Kiből lehet felszámolóbiztos az NRN-nél? Van presztízse az NRN-hez menni dolgozni? Milyen nem finansziális incentivákkal ösztönözhetőek az ott dolgozó kollégák? Az NRN-ben dolgozó szakemberek képzésére külön hangsúlyt fektet a szervezet?

Kezdjük az elején: a Magyar Állam kizárólagos tulajdonában álló gazdasági társaságként a 2012. november 16-án kelt alapító okirattal jött létre. A Társaságot a Fővárosi Törvényszék Cégbírósága 2012. december 3. napjával a cégjegyzékbe bejegyezte²⁸. Megalakításakor egy deklarált funkciója volt, ez lesz az a szervezet, mely a stratégiaileg kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezetek felszámolását elvégzi. A stratégiaileg kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezetekre vonatkozó felszámolási eljárásokat a Cstv IV. Fejezetében különítették el az általános részben leírt eljárásoktól. A törvényben az elkülönítést és az NRN létrehozását katalizálta a *MALÉV* csődje. A magyar légitársaság 2012. február 3-án leállása²⁹ után bő 9 hónappal már működött az NRN.

²⁸ <https://nrn.hu>

²⁹ Ennyi volt: véget ért a Malév felszámolása - <https://www.economx.hu/magyar-vallalatok/ennyi-volt-veget-ert-a-malev-felszamolasa.621774.html>

Az idő múlásával azok az okok, ami miatt egy gazdálkodó szervezetet stratégiailag kiemelt jelentőségűvé nyilváníthatnak, fokozatosan bővült. A hatályos Cstv. IV. Fejezet 65 § (3) bekezdése szerint minden olyan szervezet lehet stratégiailag kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezet,

a) amelynek működése nemzetbiztonsági, honvédelmi, rendvédelmi, haditechnikai, energiabiztonsági, energiaellátási, iparbiztonsági, katasztrófavédelmi, természetvédelmi, környezetvédelmi, közegészségügyi, közműszolgáltatási, infrastruktúra-fejlesztési, kulturális örökségvédelmi, tömegtájékoztatási, hírközlési, közlekedési, közlekedésbiztonsági, kutatásfejlesztési, népegészségügyi indokból vagy a lakosság alapvető közszolgáltatásokkal, alapvető élelmiszerekkel való ellátása szempontjából országos jelentőségűnek, valamint bel- és külgazdasági, foglalkoztatáspolitikai szempontból, vagy a lakosság távhőszolgáltatással vagy más közműszolgáltatással való ellátása szempontjából kiemelt vállalkozásnak tekinthető,

b) amely nemzetgazdasági szempontból jelentős projekteket valósít meg vagy erre vállalt kötelezettséget,

c) amely törvény által meghatározott országos közfeladatot lát el,

d) amely nagy összegű állami szerkezetátalakítási támogatásban, hitelgaranciában, kezességvállalásban vagy exporthitel biztosításban részesült vagy koncesszióköteles tevékenységet folytat vagy erre vállalt kötelezettséget, és az említettekkel összefüggésben az állammal vagy állami szervvel (ideértve az említett feladatok ellátására létrehozott állami tulajdonú gazdálkodó szervezeteket is) jogviszonya áll fenn, vagy

e) amely hulladékkezelési tevékenységet végez, vagy

f) amely az a)–e) pont hatálya alá nem tartozik, de nemzetgazdasági stratégiai szempontból kiemelt jelentőségű tevékenységet folytat³⁰

Nem nagyon túlzó azt kijelenteni, hogy ebbe szinte bármit bele lehet érteni. Az eljárások nagy többségében nem kérdés a stratégiai besorolás (*MAL Zrt felszámolása*³¹, *Pápai Hús Kft. felszámolása*³²). Egy külön dolgozat témája lehetne végig nézni a felszámolási eljárások stratégiai kiemelését, és, hogy minden esetben egyértelműen detektálható-e a kiemelés

³⁰ a Cstv. IV. Fejezet 65 § (3) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100049.tv>

³¹ Elrendelték a Mal felszámolását https://index.hu/gazdasag/magyar/2013/02/27/mal_felszamolas/

³² Felszámolják a pápai húsgyárat! <https://storeinsider.hu/cikk/felszamoljak-a-papai-husgyarat>

racióális mivolta, de az állam ilyen irányú döntéseinek kritikája – legyen az pozitív vagy negatív – a dolgozatnak nem témája.

Mostanra változott az is, hogy meddig lehet ezt a kiemelést megtenni. Régebben időkorláttal lehetett kiemelni egy társaságot: Csődeljárás megkezdésétől számított 30 napon belül, felszámolásnál kezdő időponttól számított 365 napon belül. Jelenleg, a hatályos jogszabályban már úgy van megfogalmazva, hogy a csődeljárás esetén az egyezség megkötésének időpontjáig, ha a felszámolásban van egyezség kötés, akkor ott is az egyezség megkötéséig, ha nincs egyezség a felszámolási eljárás során, akkor a zárómérleg bírósághoz történő benyújtásáig van lehetőség az erre vonatkozó rendeletet meghozni. Vagyis, most már gyakorlatilag a felszámolási eljárás végéig bármikor van lehetőség egy eljárás stratégiai kiemelésére.

Sokáig nem volt leszabályozva, hogy ki terjeszti elő a stratégiai kiemelést, most már külön szabályzat létezik erre is. Kormányrendelet határozza meg, hogy milyen formai és tartalmi követelmények mentén kell a kiemelés iránti igényt beadni. Majd ugyancsak egy kormányrendelet hoz döntést arról, hogy melyik lesz stratégiailag kiemelt jelentőségű felszámolási eljárás.

Érdekesség, hogy 2022.06.30-ig a gazdálkodó szervezeteket minősítették stratégiailag kiemeletté, majd 2022.07.01 után az eljárásokat³³. Egy csődeljárást vagy felszámolási eljárást nevezni stratégiailag kiemeltnek mindenestre elég érdekes fogalom.

II.3.1 Különbségek az állami felszámolókra és a piaci alapon működő felszámolókra vonatkozó eljárási szabályokban

A stratégiai jelentőségű eljárások hasonlóak az általános szabályok szerint lefolytatott felszámolási eljárásokhoz, de azért vannak jelentősebb különbségi tételek, melyeket érdemes megemlíteni. A stratégiailag kiemelt eljárás esetén kötelező az NRN kirendelése, erről már esett szó. Nincs felmentésnek helye, csak bírságolásnak. Ha a felszámolóbiztost kéne elmarasztalni, ő is bírságozható, és ilyen esetekben az NRN kötelezhető (lenne) másik felszámoló kijelölésére. Ilyenre viszont eddig még nem került sor. Stratégiailag kiemelt jelentőségű csődeljárások esetén az NRN is kezdeményezheti a fizetési haladék

³³ 321/2022. (VIII. 18.) Korm. rendelet a stratégiailag kiemelt jelentőségű csődeljárásokra és felszámolási eljárásokra vonatkozó részletes szabályokról

meghosszabbítását. Amennyiben stratégiailag kiemelté nyilvánítottak egy gazdálkodó szervezetet és már folyamatban van ellen eljárás, akkor fel kell menteni a piaci felszámolót és az NRN-t jelölik ki.

II.3.1.1 Az NRN fizetéseképtelenségi szakértőként történő kijelölése a különböző fizetéseképtelenségi eljárások lefolytatásához

Az NRN nem névjegyzékben listázott szervezet, de a hatóság ugyanazokkal az adatokkal tartja nyilván, mint a felszámolói névjegyzéken szereplő piaci alapon működő felszámolókat. Az NRN-t nem lehet bármilyen ügyben kijelölni, de azokat az ügyeket, melyeket a Cstv. IV. fejezete alapján az NRN-nek kell ellátni, azokat csak ő láthatja el. Tehát elmondható, hogy monopol helyzetben van néhány ügýtípus tekintetében, és nincs versenyben az általános szabályok szerinti eljárások odaítélésében. Nincsen közös ügycsoport, amit a piaci felszámoló is végezhet és az NRN is.

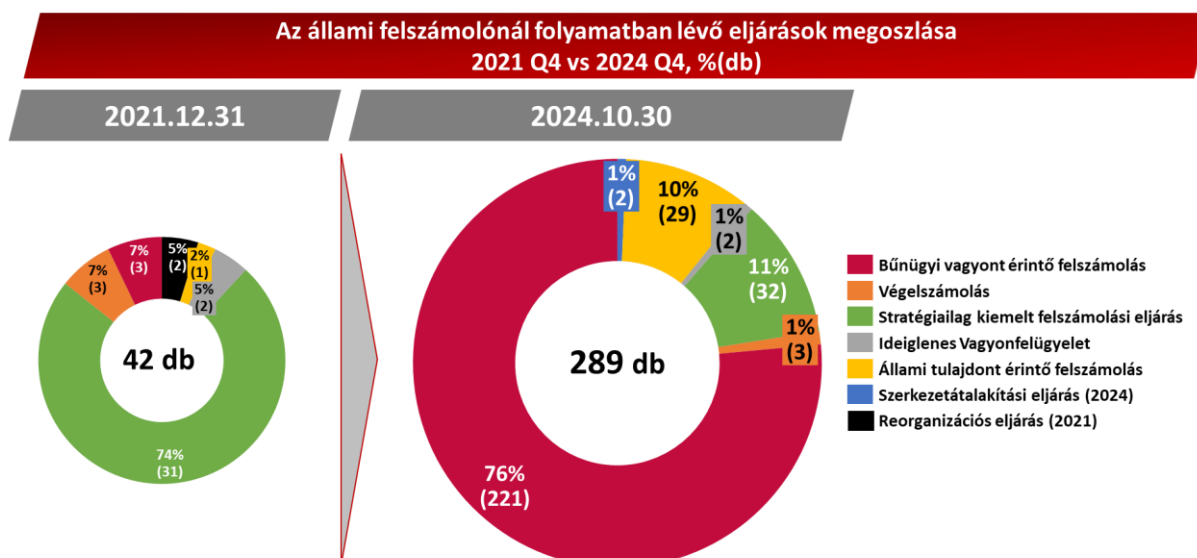
Stratégiailag kiemelt eljárásból jelenleg (2024. November) 32 darab van folyamatban. Legújabb ilyen - *melyet a kormány a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény alapján stratégiailag kiemelt jelentőségűvé minősített* - az a gödöllői *Eurolife Healthcare Hungary Kft*-vel szemben folyó felszámolás.³⁴ Nem sokkal előtte a kormány így rendelkezett az *Ecosolifer Heterojunction Kft*-vel szemben folyó eljárás esetében is.³⁵

Bár, mint az az állami felszámolót bemutató fejezet elejéből is kiderült, alapvetően a fent említett stratégiailag kiemelt eljárások menedzselésére hozták létre az NRN-t, és az ennek megfelelően is kezdte meg anno a működését, mára a Cstv IV/A. fejezet 79/A. § szerinti **Bűnügyi vagyont érintő felszámolások**³⁶ vannak túlsúlyban az NRN asztalán. Ezt a megfordult trendet szemlélteti az alábbi ábra is.

³⁴ Kormányzati infúzió: Orbán Viktor újabb felszámolást minősített stratégiailag kiemelt jelentőségűnek <https://24.hu/fn/gazdasag/2024/10/29/kormany-godollo-infuziogyar-csod-strategia/>

³⁵ Csornai napelemgyár - Felszámolás alatt áll az Ecosolifer cég <https://www.kisalfold.hu/helyi-kozelet/2024/05/csornai-napelemgyar-felszamolas-ecosolifer>

³⁶ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról, IV/A. Fejezet 79/A. §

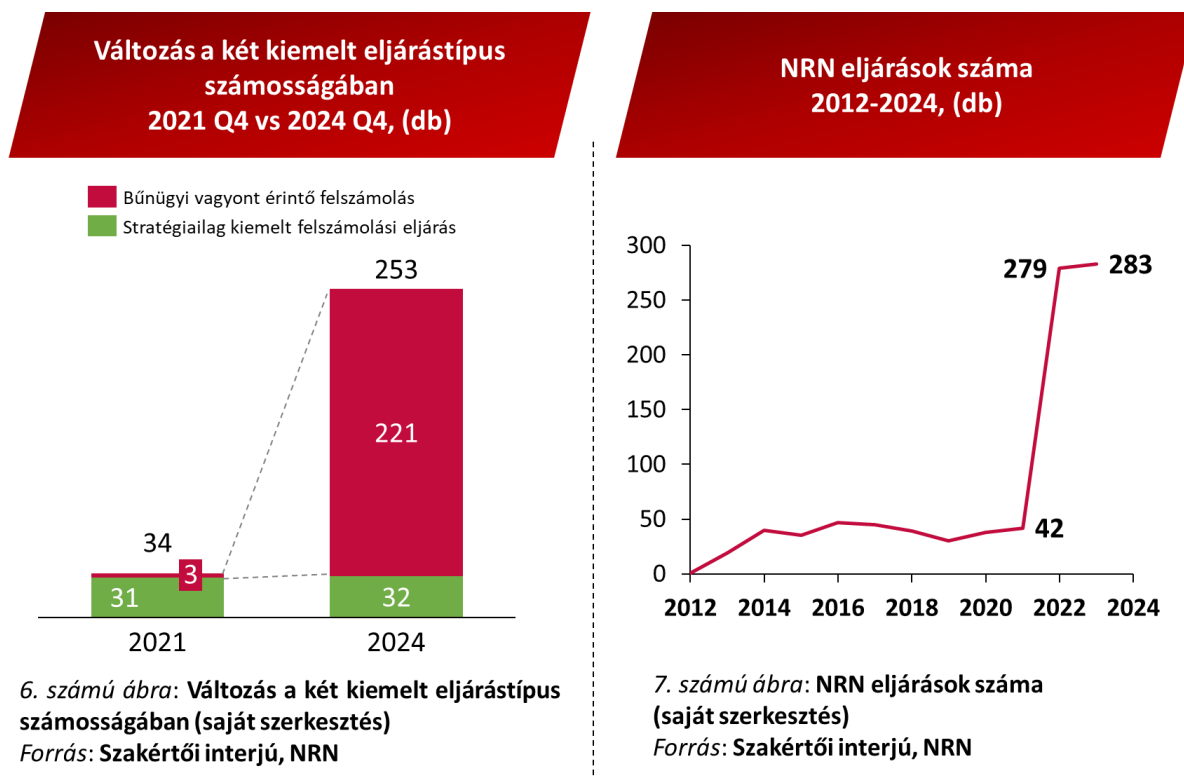

5. számú ábra: Az állami felszámolónál folyamatban lévő eljárások megoszlása, 2021 vs 2024 (saját szerkesztés)
 Forrás: Szakértői interjú, NRN

A jogalkotó önálló fejezetbe emelte a **bűnügyi vagyont érintő felszámolásokat**, vagyis azokat a jogeseteket, amikor az adóssal szemben nyilvántartásba vett hitelezői követelésre vonatkozóan büntetőeljárásban zár alá vétel elrendelésére került sor vagy ha az adós vagyonára a) a büntetőeljárásról szóló törvényben vagy a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló törvényben meghatározott zár alá vétel elrendelésére vagy bűnügyi költség viselésére kötelezésre, b) a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott lefoglalás elrendelésére, c) a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (a továbbiakban: Btk.) meghatározott elkobzás, vagyonelkobzás elrendelésére, vagy d) a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló törvényben meghatározott pénzbírság elrendelésére került sor³⁷. Az ilyen eljárások esetén a bíróság a Cstv 66. § (2) bekezdés szerinti állami felszámolót rendeli ki kizárólagosan. Ennek köszönhetően az NRN-nél az ilyen ügyek megsokasodtak (6. számú ábra), és mint a 5. számú ábra is mutatja, az aktuálisan folyamatban lévő eljárások mintegy háromnegyedét ezek teszik ki. A hangsúly a stratégiaileg kiemelt eljárásokról egyértelműen áttevődött a bűnügyi vagyont érintő felszámolásokra, de ez nem az előbbi kategóriába tartozó ügyek számosságában beálló csökkenésnek köszönhető, hanem az utóbbi ügyek számában bekövetkező növekedésnek. Ezt szemlélteti a 6. számú ábra.

³⁷ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról, IV/A. Fejezet 79/A. § a)-c)

Az NRN feladatkörének bővülése és eljárásai összetételének megváltozása robbanásszerű ügyszám növekedést eredményezett. (7. számú ábra)

A stratégiai jelentőségű eljárások és bűnügyi vagyont érintő eljárások mellett az állami felszámolót rendelik ki hivatalból az olyan általános jellegű eljárások esetén, ha az **adós társaságban állami tulajdon van**. Ezek az eljárások jellegüket tekintve a dolgozatban nem érdemelnek külön figyelmet, annyit érdemes róluk elmondani, hogy az NRN aktuális ügyeinek 10%-át teszik ki.

Szerkezetátalakítási eljárásból annak bevezetése, vagyis 2022. július 1-e óta összesen 2 zárult le és 2 van jelenleg is folyamatban. Ha az adós társaságban az állami tulajdonhányad mértéke eléri 25%-t, akkor a szerkezetátalakítási eljárást csak NRN menedzselheti. Kisebb állami tulajdonhányad esetén ennél az eljárásfajtánál amúgy nincs monopol helyzete az NRN-nek. A hitelező vagy adós kérvényezheti az NRN bevonását ugyanúgy, mint a felszámolói névjegyzéken szereplő (jelenleg) 89 felszámoló szervezet bármelyikét.

A kormány 2020. március 11-én hirdetett először veszélyhelyzetet, akkor a koronavírus-járványra való hivatkozással³⁸. A vészhelyzeti kormányzás egyik rendelete volt a

³⁸ Sokaknak nem tetszik az évek óta tartó veszélyhelyzeti kormányzás
<https://www.economx.hu/belfold/veszelyhelyzet-emberi-jogok-kormanyzas-civil-tiltakozas.769427.html>

Reorganizációs Eljárás, mint fizetéseképtelenségi eljárástípus bevezetése.³⁹ Az ilyen típusú eljárásokat csak az NRN folytathatja le, de annak 2021. április 17-ei bevezetése óta mindösszesen 3 eljárást vitt végig. A 5. számú ábra árulkodik róla, hogy jelenleg nincs folyamatban ilyen eljárás Magyarországon, és a kormány várhatóan a vészhelyzeti kormányzás befejeztével 2024. december 31-én kivezeti ezt.

Érdemes talán pár mondatban kitérni rá, hogy mi lehetett ezen eljárásfajta „bukásának” oka:

- Először is az, hogy a szabályzat nem teszi ezt az eljárást a fizetéseképtelenséggel fenyegetett vállalatok számára vonzóvá. Bonyolult a bementi lépcső. Életképességi vizsgálatot kell lefolytatni ezeknél a cégeknél, ami azt jelenti, hogy az NRN vizsgálja, hogy a moratóriummal egyszerűen fogalmazva csak időt akar húzni a fenyegetett gazdasági társaság vagy valóban mutatkozik lehetőség a vállalat megmentésére. A reorganizációs eljárás tehát csak akkor indítható el, ha legalább elméleti esélye van annak, hogy a vállalat megállapodik valamennyi hitelezőjével a 90 napos moratórium alatt.
- A másik buktatója az, hogy a reorganizációs eljárás leginkább KKV vállalkozásméretet célozta meg. A kis családi vállalkozásoknál általánosságban megfigyelhető fenomenon, hogy ritkán van professzionális ügyvezetés, nincs gazdasági vezetés, főkönyvelő. Ők látnák el a korai vészjelző funkcióját. Ezzel szemben viszont a KKV-k nehezen eszmélnek rá a pénzügyi nehézségekre, és mire feleszmélnek, addigra már fizetéseképtelenek vagyis túl vannak a reorganizációs eljárás elindításának lehetőségén.
- Az, hogy ez nem terjedt el, az nem csak rendelet kritikája. A fizetéseképtelenségi eljárások stigmatizálása sem segít a dolgon. Az eljárás nyilvánossága (megjelenik a cégközlönyben) elrettenti a vállalkozást attól, hogy belevágjon. Hiszen hogy reagálnak a beszállítók, a bankok? A közvélemény felelőtlen gazdálkodóként tekint a fenyegető fizetéseképtelenségi helyzetbe jutott vállalatra, és ezt a vállalat próbálja elkerülni.

II.3.1.2 Felszámolási eljárások „szuper” kiemelése

A hatályos Cstv. 68 § (1) szerinti kijelölésekre érdemes külön figyelmet fordítani. „Amennyiben a gazdálkodó szervezet vagy az általa működtetett létesítmények nemzetbiztonsági védelem

³⁹ 79/2021. (IV. 16.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet során a vállalkozások reorganizációjáról

alá esnek, vagy honvédelmi, rendvédelmi, haditechnikai, energiaellátási, vízgazdálkodási, közmű-üzemeltetési és -szolgáltatási, közegészségügyi, közlekedési, hírközlési, iparbiztonsági, kutatás-fejlesztési, infrastruktúra-fejlesztési vagy az infrastruktúra működtetése szempontjából nemzetközi vagy országos jelentőségű vagy a lakosság közműszolgáltatással való ellátása szempontjából kiemelt közszolgáltatást látnak el – a tevékenységük ellátásához fűződő közérdekre tekintettel az általános szabályokat és 65-67. §-t eltérésekkel kell alkalmazni”⁴⁰, vagyis még kiemeltebb figyelem hárul az ide besorolt eljárásokra. A szakemberek egymás közt ezt hívják „szuper kiemelésnek”. A kiemelési okok is részben eltérnek a 65 § (3) szerinti kiemelési okoktól, kicsit szűkebb körűek. Az ilyen szuper kiemelt eljárásoknál, már a felszámolási kérelem elbírálása során rendkívüli vagyonfelügyelőt neveznek ki. Az ő jogosítványai erősebbek mint egy ideiglenes vagyonfelügyelőé. Rendkívüli vagyonfelügyeletnél nagyon szoros kontroll alatt van az adós, a cél az, hogy amíg az elbírálás zajlik, fenn lehessen tartani az adós cég termelékenységét. Mind a „sima”, mind a „szuper” kiemelésnél elvárás az, hogy az NRN megpróbálja működő gazdasági egységként értékesíteni az adóst, tehát lehetőség szerint egy „kompletten” működő egység kerüljön új tulajdonoshoz szerződésekkel, munkavállalókkal, engedélyekkel, licenszekkel. A jogalkotó valid igénye a vagyonösszeségként történő értékesítés. Egyszerűen magyarázva, egyértelmű sikerességi fokmérőnek tekinthető, ha az adósvétel után a munkavállalók ugyanoda mennek be dolgozni, ugyanazt csinálják, ugyanazok maradnak a cég partnerei, mint korábban, csak a munkáltató személye megváltozik a „háttérben”. A jogszabály megfogalmazása szerint az adós vagyonának értékesítésekor meg kell kísérelnie az ingatlan- és ingó vagyont, az ezek hasznosításával összefüggő immateriális javakat működő üzemenként, a forgalomban elérhető legmagasabb áron értékesíteni.⁴¹

II.3.1.3 Az állami felszámolóra vonatkozó határidők furcsasága

A különbségeket tárgyalva, egy furcsaságra fel szeretném hívni a figyelmet. A stratégiailag kiemelet fizetéseképtelenségi eljárások általában a legnehezebb, legbonyolultabb esetek. Gazdasági jelentőségüket tekintve meghatározó vállalatok megmentéséről vagy a gazdaságból történő kivezetéséről szólnak. Általában több munkavállaló, több 100 hitelező, több érdekcsoport van jelen az eljárásban. Az említett dolgokból következik, hogy ezeknek az

⁴⁰ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról, IV. fejezet 68. § (1)

⁴¹ 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról, IV. fejezet 70. § (1)

eljárásoknak nagyobb a munkaigényük, több adminisztrációval járnak. Ezért is furcsa, hogy az eljárási határidők a stratégiailag kiemelt ügyek esetében rövidebbek, mint az általános szabályok szerint lefolytatott eljárások esetében. Az alábbi táblázatban teszem nyilvánvalóvá ezt az állítást.

<i>Eltérések az eljárási határidőkben az állami- és a piaci felszámolók esetében</i>	Általános szabályok szerint <i>Piaci Felszámolóknak</i>	Cstv IV. fejezete szerint <i>Az állami felszámolónak</i>
Hitelezői igény bejelentésére a Jogvesztő határidő	180 nap	120 nap
Bejelentett követelések megvizsgálásának a határideje	45 nap	40 nap
Vitatott követelések megküldése	15 napon belül	10 napon belül
Óvadék jogosultja érvényesítheti az igényét	3 hónapon belül	2 hónapon belül
Hitelező gyűlés összehívása	75 napon belül	60 napon belül

2. számú táblázat: Eltérések az eljárási határidőkben az állami- és a piaci felszámolók esetében (saját szerkesztés)

Forrás: 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról

Vannak olyan eljárási határidők, melyek még a fentieknél is szigorúbbak voltak, ilyen pl. hogy a kiemelt esetekben nem 2 év volt a zárómérleg beadási határidő, hanem 240 nap. Ennek a betarthatatlanságát végül a jogalkotó is belátta és ez kikerült a jogszabályból. Most ugyanaz erre a határidő, mint az általános szabályok szerint.

II.3.1.4 Az NRN értékesítési folyamatainak különlegessége

Mind a „sima” kiemelésnél, mind a „szuper” kiemelésnél van lehetőség arra, hogy zártkörű pályázaton vagy meghívásos úton történjen a vagyonértékesítés. Az NRN működésének 10 éve alatt azonban egy ilyen volt csak, hiszen nem lehet célja a szervezetnek nagyobb támadási felület mutatása. Épp ellenkezőleg, a transzparencia megtartása végett az NRN ragaszkodik hozzá, hogy lehetőleg nyilvános legyen minden vagyonértékesítési folyamat.

Összefoglalva az állami felszámoló értékesítési folyamatainak sajátos jellemzőit:

1. A felszámoló maga választja meg az értékesítés formáját
2. az NRN eltekinthet a nyilvános értékesítéstől

3. Működő vagyonként kell megkísérelni az eladást
4. Nincs tájékoztatási és indoklási kötelezettség a hitelezők felé (de közjegyzői okiratba rögzítendő)
5. Nem nyilvános értékesítés esetén három értékbecslés beszerzése kötelező. A vételárnak meg kell haladni ezek számtani átlagát.
6. Nem nyilvános értékesítés után, 5 munkanapon belül - mivel a Cégléleletben nem jelenik meg pályázati felhívás - az NRN honlapján és a cégléleletben hirdetményt kell közzé tenni, ami tartalmazza a vételárat és az értékesített vagyonrész leírását.
7. Elővételi jogosultat előre tájékoztatni kell, aki az egészre vonatkozó ajánlatot fogadhatja el.
8. Kifogás nem terjeszthető be.

Fontos adalék, hogy 25 millió forint értékű vagyontárgy értékesítése esetében a magyar államnak elővásárlási joga van⁴², ezt mindig figyelembe kell venni vagyontárgy értékesítése esetén.

II.3.1.5 Az NRN szakembergárdája

A hétévente megújuló felszámolói névjegyzék jelenleg (2024. május) 89 felszámolót tart nyilván. Mellettük működik - sok szempontból monopóliumi helyzetben - az állami NRN. Fontosnak tartom röviden bemutatni, hogy egy ilyen egyedülálló szervezetnél milyen hangsúlyt fektetnek a humánerőforrás aspektusra.

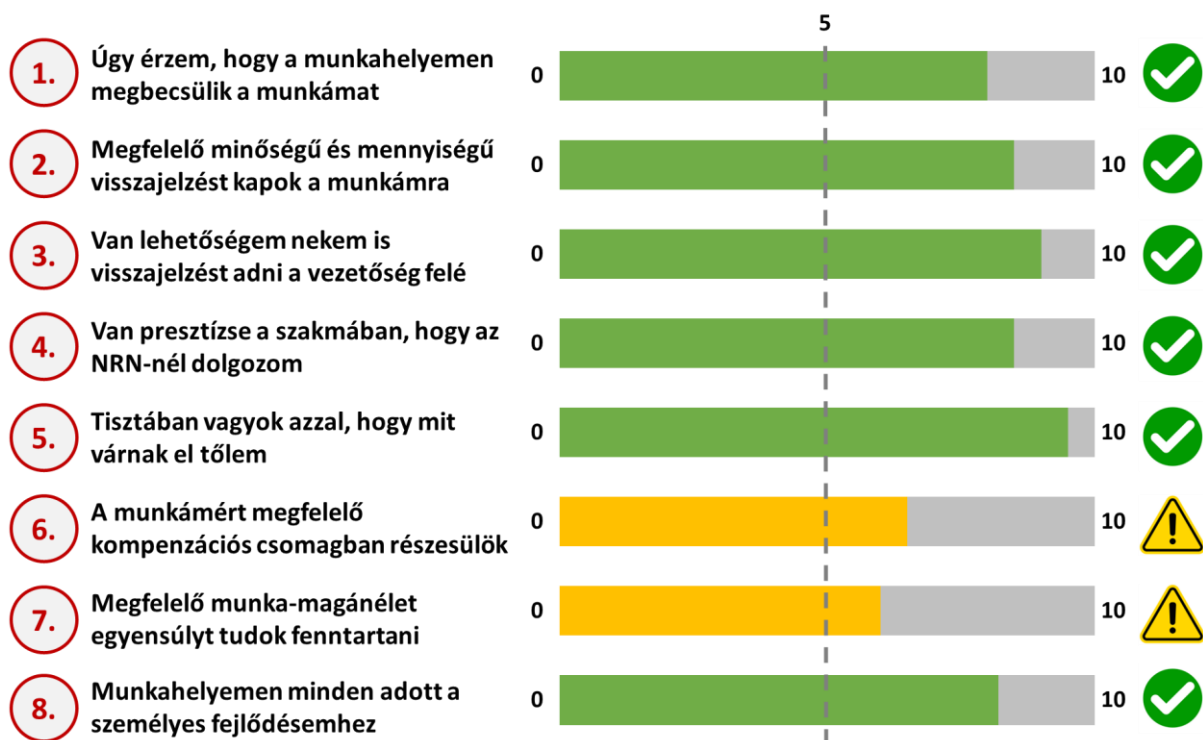
Minden tudásalapú szervezet legfontosabb értéke az ember. Illetve annak kell lennie. A stratégiaileg kiemelt fizetéseképtelenségi eljárások általában a legnehezebb, legbonyolultabb ügyek. Így feltételezhető, hogy egy „elit felszámolói alakulat” verbuválódott össze az NRN-nél, akik gazdasági jelentőségüket tekintve meghatározó vállalatok sorsát alakítják azok számára nehéz időszakban.

Interjúm során próbáltam feltérképezni, hogy hogy viszonyulnak a felszámolóbiztosok a munkahelyükhöz, a munkáltató irányából milyen megbecsülés tapasztalható a munkavállalók irányába, milyen presztízse van az NRN-nél dolgozni, hangsúlyt fektetnek-e a kollégák fejlődésére. Annak érdekében, hogy reális képet kapjak a munkahelyi viszonyokról és a

⁴² 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról, IV. fejezet 67. § (9i)

kollégák elégedettségéről, egy gyorsan kitölthető elégedettségi kérdőívet töltöttem ki a felszámolóbiztosokkal. A kérdőív célja nem az volt, hogy beazonosítsam, hogy személy szerint kinek milyen esetleges problémái akadnak a munkahelyével/kollégákkal/főnökkel, hanem az, hogy minél realisabb kép rajzolódjon ki előttem, ezért papíralapú, teljesen anonim kérdőívet adtam mindenkinek. 8 darab állítás szerepelt a lapon és azt kértem mindenkitől, hogy 0-10-es skálán jelöljék, hogy mennyire értenek egyet az állítással. A 0 azt jelenti, hogy egyáltalán nem értenek vele egyet, 10 azt jelenti, hogy maximálisan egyet értenek vele. Tört számok beírása is engedélyezett volt. Az eredmények összesítése után kirajzolódott képet elemzem ebben a fejezetben.

A 8. számú ábrán olvasható a 8 db kérdés, valamint itt látszik, hogy az összesített eredmény szubjektív ítéletem alapján vagy kedvező (felső harmad, zöld színnel jelölve), vagy közepesen megfelelő (középső harmad, sárga színnel jelölve) vagy aggasztó (alsó harmad, piros színnel jelölve).

8. számú ábra: Munkavállalói elégedettségi felmérés eredménye az állami felszámolónál (saját szerkesztés)
 Forrás: Saját kérdésekre adott anonim válaszok

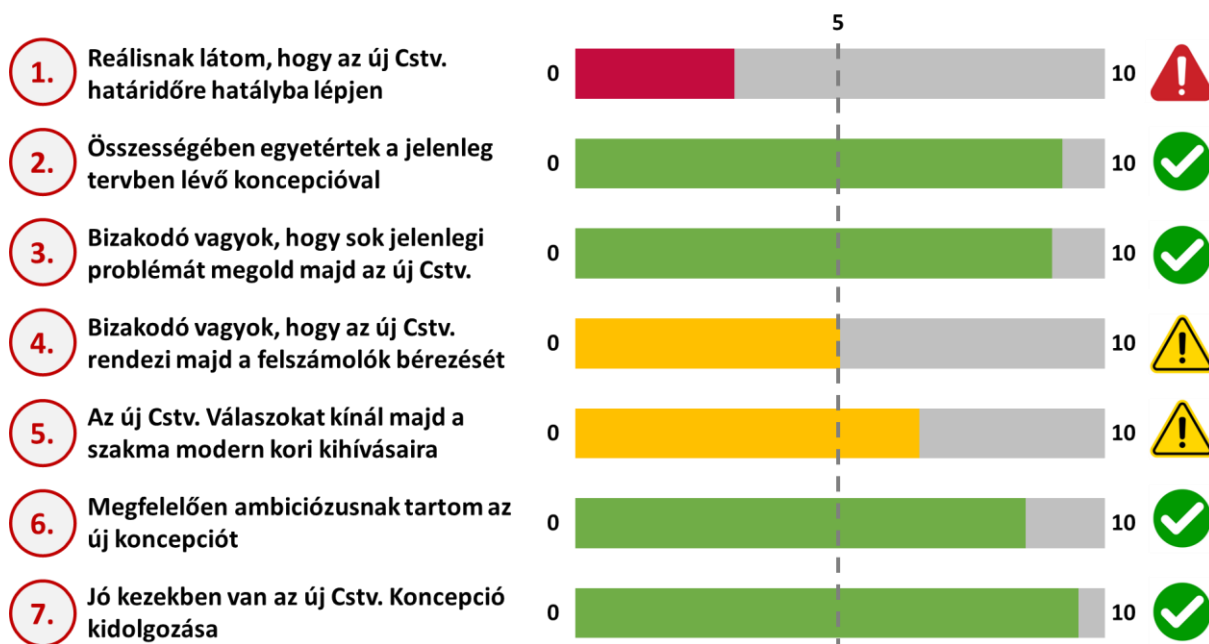
Egy ideális világban megfelelő számú szakember gárda áll rendelkezésre adott ügyszám elvégzésére, olyan mértékben, hogy a munka-magánélet egyensúly senkinél nem boruljon fel, legyen idő a tudásmegosztásra, továbbképzésekre, oktatásokra és szervezetfejlesztő

tevékenységekre is az év folyamán. Ahogy korábban írtam, az ügyszám 2022-ben robbanásszerűen ugrott meg az NRN-nél. Ezeknek elvégzésére megfelelő mennyiségű szakembert toborozni a működési költségek kordában tartásával szinte lehetetlen küldetés. Ennek ellenére, nem tapasztaltam általános elégedetlenséget a szervezetben és ezt a kérdőív eredménye is igazolja. Az NRN-nél dolgozó felszámolóbiztosok számára presztízskérdés az NRN-nél dolgozni. Helyzetére és eljárásainak összetételére való tekintettel egy viszonylag nagy gárda dolgozik együtt, ahol sokkal több lehetőség van a tudásmegosztásra, a munkavégzéssel kapcsolatos készségek fejlesztésére, illetve a munkavégzés közbeni tanulásra (*on-the-job training*), mint egy kisebb felszámolószervezetnél. A szervezet odafigyel arra, hogy szakmai napokat szervezzen a kollégáknak, oktatásokra küldje őket – ezeknek az oktatásoknak a száma 1 és 3 között szór egy évben. A kötelező, kreditpontos továbbképzéseket fizeti az NRN. Szakértői értekezletet tartanak 2 hetente, ahol tudásmegosztás, közös probléma megoldás van terítéken és az eredmények alapján a legtöbb kolléga díjazza azt, hogy mindenki nyíltan beszélhet és bedobhatja az ötleteit. Törekednek ezeken a fórumokon a szólásszabadságra és a hierarchiát figyelmen kívül hagyó szabad megnyilvánulásra.

Két figyelemfelkeltő (sárgával jelzett) eredmény jött ki a kérdőívből, bár még mind a kettő a esetében a tűrhető/közepesen megfelelő tartományban van az eredményjelző. Kompenzáció és túlóra! A megnövekedett ügyszámnak köszönhetően természetes, hogy az egy főre jutó munka mennyisége megnövekedett, sokszor el vannak havazva a kollégák, és a hektikus, stresszes időszakokban felmerülhet bennük ilyenkor a kérdés, hogy a megnövekedett teherhez mértén megfelelő kompenzációban részesülnek-e. Nem vészjósló ez az eredmény, inkább csak azt jelzi a vezetőségnek, hogy erre hosszútávon oda kell figyelni. Az ügyszámnövekedésre válaszul két potenciális utat nevezett meg a vállalat: vagy (1) felszámolóbiztosok számát növelik, hogy egyszemélyes hadseregként meg tudjanak birkózni a rájuk jutó ügye sokaságával, vagy (2) az asszisztenciát növelik, hogy adott felszámolóbiztos nagyobb számú ügyet tudjon vinni kompetens asszisztensek bedolgozásával, előkészítésével. A végső döntést egy harmadik/köztes út jelentette. Kialakítottak egy koncepciót, ahol minden felszámolónak van egy felszámoló párja és mindegyik felszámolónak van kompetens szakasszisztense, aki önállóan megcsinál egy közbenső mérleget, visszaigazolást és minden csoportnak van egy gazdasági szakasszisztense vagyis egy mérlegképes könyvelője. Az 1+1=3 alapon működő felszámolóbiztosi pár, kiegészülve egy dedikált szakértői kiscsapattal sokkal

hatékonyabban birkózik meg a nyomással. Ezeket a csapatokat természetesen támogatja egy titkárság, akik a klasszikus admin munkát elvégzik (iktatás, szkennelés, posta), támogatja még egy két fős gazdasági osztály (főkönyvelő, gazdasági vezető), és a nem szorosan a szakmához kapcsolódó stáb (mindenes, beszerző). Az ügyvezetővel kiegészülve egy 35 fős összeszokott „egységben az erő” szervezet képe rajzolódik ki.

A munkavállalói elégedettségi felmérés és a téma aktualitása kapcsán még egy kérdőívet kitölttettem a felszámolókkal. Ebben, az új Cstv. koncepcióról tettem fel nekik - szigorúan általános jellegű - kérdéseket, melyek érzésekre, és várakozásokra mutatnak rá. Nem volt céлом szakmai latolgatásokba, konkrét jogszabályszerű kimenetekre rákérdezni. A poll játékszabályai (0-10 skálás értékítélet) megegyezik az előző kérdőív szabályaival. A 7 kérdéses kérdőív outputja a 9. számú ábrán látható.

9. számú ábra: A tervben lévő új Cstv.-ről szóló kérdőív eredményei (saját szerkesztés)
 Forrás: Saját kérdésekre adott anonim válaszok

Általánosságban elmondható, hogy mindenki támogatja és időszerűnek tartja egy alapjaiban új Cstv. kidolgozását és hatályba léptetését. A koncepció, az irányok, a tartalom és a koncepción dolgozó munkacsoport munkájának megítélése határozottan pozitív. Egyből szembetűnik viszont az első kérdésre adott válaszokból kirajzolódó szkepticizmus. Beszélgetve a kollégákkal ez kevésbé szól a konkrét törvény „határidős befejezhetetlenségének”, inkább egy általános, empirikus úton magunkévá tett szkepticizmus azzal szemben, hogy bármilyen

törvényjavaslat is határidőre elkészül és az eredetileg meghirdetett időpontban hatályba is lép.

A negyedik kérdésre adott válaszok alapján kirajzolódó *fifty-fifty* eredmény azt mutatja, hogy egyrészt van bizakodás a kollégákban, de a másik oldalon nehezen tudják függetleníteni magukat a jelenleg működő felszámolói díjazási rendszertől. A fizetéseképtelenségi szakértői szakma alulfinanszírozott, olyannyira, hogy a felszámoló szervezeteknek saját költségeik kitermelése is nehézséget tud okozni. Annyi veszteséges ügy van, hogy a nagyobb ügyek bevételeiből történő keresztfinanszírozás is kevéssé fizibilis. A felszámolói minimál díj nem régen 300 000 Forintról 500 000 Forintra emelkedett, csak hogy 1992 óta volt a minimum díj 300 000 Ft. Akkoriban ez egy tisztességes díjazás volt, ami megfelelő mértékben nyújtott fedezetet a költségekre. Ez mai reálértéken 2 900 000 Forintnak felel meg, ami nagyon messze van az 500 000 Ft-tól. Amennyiben az új Cstv. 2027-ben valóban hatályba lép és valóban rendezi a felszámolói díjakat, azok is csak 2028-ban éreztetik gazdasági hatásukat (a 2027-ben elinduló eljárásokban alkalmazandó új díjazás után a 2028-as ügyzárásokkal jelentkeznek az új szabályok szerinti árbevétel). Gyakorlatilag két „ha” is volt a mondatban és a 2028. még olyan messzinek tűnik, hogy érthető az óvatos hozzáállás.

Az 5. számú kérdésre adott válaszok is várhatóak voltak. A szakmai finomhangolás vagy inkább újra tervezés mellett sok olyan témát lenne szükséges adresszálni, amely adott esetben keményebb dió is lehet, mint egy eljárásjogi kérdés rendbetétele, egy folyamat újra tervezése. A teljesség igénye nélkül ezek a témák igényelnek figyelmet. (A lista nem mutat prioritási sorrendet):

- Bürokrácia csökkentése
- Papírmentes ügymenet
- Teljes digitális térben történő ügyintézés
- Környezetvédelmi szempontok beépítése a szabályrendszerekbe
- Erősebb hangsúly a környezetvédelmi, környezeti remediációs törekvésekre és ezek szabályozására
- Mesterséges intelligencia (MI/AI) használatának előkészítése
- IT biztonsági kérdések komolyan vétele

Ezeknek a témáknak előre mozdítása sok időt, energiát, pénzt emészt fel. Kétséges, hogy erre mindre kínál majd megoldást az új törvény, és ezt a kollégák közül is így gondolják.

A felsorolt témák közül párat én is érinteni fogok a következő részben, ahol – mintegy a dolgozatom lezárásaként összefoglalom a tapasztalataimat és megoldási javaslatokkal állok elő a döntéshozók számára a jövőre való felkészülés részeként.

III. KUTATÓ MUNKA EREDMÉNYEKÉNT MEGÁLLAPÍTOTT JAVASLATOK, LEZÁRÁS

Az állam és az állami felszámoló különleges szerepeinek kitárgyalása után tudtam meghatározni azokat a területeket, amelyekre a döntéshozóknak és az olvasónak releváns javaslatokat tudok bemutatni.

A cél az, hogy életképes, logikus javaslatokkal hozakodjak elő, mely javára szolgálhat a szakmának és mely megfelel a 21. század követelményeinek is. Az alábbiakban két nagy csoportra osztom a javaslataimat, de a két nagyobb szekción belül több javaslattal is élni fogok.

III.1 Ötletek és javaslatok az új Cstv.-hez és Fizetésképtelenségi koncepcióhoz

Szakedolgozatom megírásához sokat beszélgettem iparági szakemberekkel. A Cstv. folyamatban lévő megújítása lépten-nyomon előkerült, így tudtam, hogy a téma aktualitása miatt mindenképp szeretnék foglalkozni ezzel a témával. A Cstv. irányítja, szabályozza a fizetésképtelenségi eljárásokat, utat mutat a szakembereknek és mint olyan tehát releváns a dolgozatban is tárgyalt állami szerepekre, funkciókra.

Az I. fejezetben bemutatam röviden, hogy milyen alapvető kritikái vannak a jelenlegi Cstv-nek, és, hogy a dolgok mai állása szerint hogy fog kinézni az alapeljárásrend. Ismét fontos itt megjegyezni, hogy a bemutatott folyamatleírás se nem végső, se nem a kormányzat hivatalos álláspontja, egy RFE munkaanyagból szemléltem. A 2025. év közepéig tartó idő a törvényjavaslat elkészítéséhez meglehetősen rövid, de ahhoz, hogy a koncepció még akár többször is megváltozzon addig, ahhoz elégséges. Kérem az olvasót, hogy így tekintsen a dolgozatban leírt eljárási rendre.

A II. fejezetben ismertettem az eredményét annak a kérdőívnek, amit felszámolóbiztosokkal tölttettem ki. Bemutattam és kommentáltam, hogy melyek azok az aspektusok, amelyeket teljes mellszélességgel magukénak éreznek, vagy támogatnak és melyek azok a pontok, amivel kapcsolatban – érthető módon – szkeptikusak.

Ebben a lezáró – III. fejezetben – megosztom az olvasóval azokat az ötleteimet, melyeket a szakdolgozati kutatómunka részeként gyűjtöttem össze.

III.1.1 Differenciáltabb Felszámolói Névjegyzék Létrehozása

A Magyarországon tevékenykedő felszámoló szervezetek erejében, méretében, rendelkezésre álló erőforrásaikban és tudástárában nagyon nagy különbségek vannak. Vannak a piacon pár főt alkalmazó kis Kft.-k és nagy apparátussal, diverz szakértői gárdával működő és nagy tőkeerővel működő Zrt.-k is. Mégis abban nincs különbség, hogy a két említett felszámolószervezet ma milyen eljárásokat vihet. Nem feltétlenül szerencsés, hogy egy 2 felszámolót foglalkoztató KKV is lehet felelőse egy nagyobb léptékű, több 100 hitelezőt felvonultató, bonyolult, rengeteg adminisztrációval járó felszámolást is. Az én javaslatom, hogy legyen többféle névjegyzék és egy objektív kritériumrendszer alapján dőljön el, hogy melyik ügghöz melyik névjegyzékről lehessen felszámolószervezetet kirendelni.

Az egyik lehetséges út a kicsik és nagyok közötti differenciálás, hiszen a nagy eljárásokhoz robusztus szervezeti és erőforrás háttér kell. Ebben a scenárióban az adós eszközértékéhez mérten jelölnek ki fizetéseképtelenségi szakértőt az „NB1-es”/„NB-2-es” listáról. **A másik lehetőség, hogy a különböző tevékenységi körök alapján állítanak fel különböző névjegyzékeket:** A II. fejezetben felvázolt új Cstv. koncepció alapján egy eljáráson belül egy szakértői gárda csinálja a vagyonvizsgálattal kapcsolatos feladatokat, egy másik szakértői szervezet végzi el a fizetéseképtelenségi eljárást. Nem tartom ördögtől való ötletnek, hogy legyenek olyan szervezetek, amelyek kizárólag a vagyonvizsgálati folyamatokban vehetnek részt, és legyen aki reorganizáció és likvidáció jellegű eljárásokra is kaphat kinevezést. Tovább megyek, javaslok akár egy még szűkebb kör meghatározását is, melybe azok a „tier 1-es” felszámolószervezeteket kerülnének, akik jogosítványt kaphatnak arra, hogy vagyonfelügyelőként az eljárás alatt működtessenek egy adós társaságot.

Mind két út járható, és a felszámoló szervezetek eldönthetnék, hogy a lehetőségek közül melyik névjegyzékre pályáznak.

A névjegyzékekre történő bejutáshoz természetesen jól meghatározott pályázati kritériumoknak kellene eleget tenni a társaságoknak. A többletfelelősség, ill. többletjogosítványok természetesen többletelvárásokat támasztana a „kiemelt” felszámolók elé. Meg kell határozni, hogy hány felszámolóbiztost, hány pénzügyi szakembert, hány jogászt kell alkalmazni egyik-másik listára történő bejutáshoz, továbbá, hogy hány irodát kell az országban fenntartaniuk, hány darab/milyen értékű felelősségbiztosítással kell rendelkezniük, mennyi tőketartalékkal kell rendelkezni, stb.

A felszámolói névjegyzékek differenciálása esetén úgy gondolom, hogy az **állami felszámolót is ki kéne engedni a piacra**. Elvesztené ugyan a monopóliumát bizonyos eljárásokat tekintve, viszont lehetőséget kapna arra, hogy olyan ügyeket vigyen ami elől eddig el volt zárva. Ez ugyancsak lehetővé tenné az állami felszámoló részére, hogy piaci feltételek mellett biztosítsa magának a működéshez szükséges finanszírozást.

A felvázolt modus operandi-hoz kapcsolódóan az lenne a kiegészítő javaslatom, hogy **töröljék el azt, hogy hét évente újra kell pályázni a felszámolói névjegyzékekre történő bejutásért**. A cél az lenne, hogy minél inkább robosztus, minél tőkeerősebb, kompetensebb felszámolószervezetek működjenek. Viszont, ha egy társaság csak hét évre tud előre tervezni, akkor vissza fogja a beruházásait, kétszer is elgondolkodik rajta, hogy új irodát nyisson-e valahol az országban. Határozott idejű szerződést kínálva nehezebben talál jó szakembereket és ő maga is igyekszik minél alacsonyabban tartani az állománylétszámot, minél kisebb az eszközparkot fenntartani. A bizonytalanság semmilyen üzletre nincs jó hatással, nem beszélve a munkavállalói produktivitásról. Így, a jelenleg érvényben lévő szabályok helyett az a javaslatom, hogy csak akkor lehessen megpályázni egy felszámolói névjegyzéki helyet, ha éppen üresedés van.

III.1.2 Vállalatok megmentését ösztönző eszközök

Nemzetgazdasági érdek, hogy minél több vállalkozást megmentünk a fizetéseképtelenségi állapottól, amely a cég gazdaságból történő kivezetéséhez vezet. Ellenkezőleg, a cél az lenne, hogy minél több adóalany, munkahely, GDP termelő vállalat működjön és maradjon életben.

Ezt a törekvést támogatva sorolom fel az ide vágó ötleteimet:

- a. „Save the business, not the company”. Külföldi mintára honosítanám, hogy amennyiben egy felszámolandó vállalat sikeres üzletággal rendelkezik, akkor jogszabályban foglalat lehetőség legyen a felszámolási eljárás során a működő üzletág leválasztása és külön értékesítése.
- b. Olyan reorganizáció jellegű eljárás mód bevezetése, mely kecsegtető megoldást jelentene a „lejtőn elindult” vállalkozások számára. Ahogy a II. fejezetben tárgyaltam, a jelenlegi reorganizációs eljárás mód a vállalatok számára nem kecsegtető, így ez a koncepció megbukott, jelenleg sincs egy folyamatban lévő reorganizációs eljárás sem. Német és osztrák mintákra hagyatkozva kéne a reorganizációs eljárásokat „sexy”-vé tenni, hogy pl. egy *Dunaferr* méretű nagyvállalatot ne kelljen felszámolni. A lefontosabb pontok melyeket egy ilyen új eljárási módnál bevezetnék:
 - (1) Nem lenne nyilvános. Sok vállalat nem vállalja a nyilvános fizetéseképtelenségi eljárás stigmáját, így bele sem kezd.
 - (2) Adókedvezményben, vagy adómoratóriumban részesíteném a reorganizációt sikeresen megugró vállalatokat, esetleg mérsékelném bizonyos időtávon a dolgozók utáni járulékfizetési kötelezettségeket.
- c. A felszámoló szervezetek nem abban érdekeltek, hogy egy vállalkozás tovább működjön, hanem, hogy minél nagyobb profittal, minél előbb lezárjon egy ügyet. Ebből kiindulva, adókedvezménnyel és sikerdíjjal jutalmaznám a felszámoló szervezetet, ha sikerül megmenteni egy céget egyezséggel.
- d. Nagyobb hangsúlyt fektetnék az – amúgy tervben lévő – NAV kompetenciájába tartozó jelzőrendszerre bevezetésére, mely szirénázik, ha egy cég jövedelmezősége elindul a lejtőn. Ezzel még idejében közbe lehetne lépni abban a „szürke” zónában, ahol a cég már nem működik jól, de még nem fenyegeti fizetéseképtelenség. Lehetőséget adnék arra, hogy kedvező díjazás mellett (reorganizációs) szakembert bízson meg az a vállalat, amelyre a NAV rámutat. A szakember megbízási díjának egy részét az állam átvállalná, a másikat fizetné a még likvid cég.

III.2 Javaslatok a fizetéseképtelenségi szakma modernkori problémáira

Szakedolgozatom lezáró passzusában olyan javaslatokat igyekszem összegyűjteni, mely segítségül szolgálhat felgyorsult világunk és a fizetéseképtelenségi szakma modernkori problémáira.

III.2.1 Modern problémákra modern jogszabályokat!

Amíg a Bitcoin világszerte általános fizetőeszköz, addig a magyar jog nem tudja megmondani, hogy egy Bitcoinnal mit lehet csinálni egy fizetéseképtelenségi eljárásban. Az EU nem mondja meg, hogy egy Bitcoint milyen nyilvántartásban lehet leellenőrizni. Amíg a jogszabályok nem tudják lekövetni, a modernkori vívmányokat, addig a felszámolóbiztosoknak is sok esetben meg van kötve a keze. Ezért szorgalmaznám, hogy a gyorsítsák fel a szabályozatlan területek törvényi keretek közé szorítását. Külön probléma, hogy amennyiben az EU-ban meg is indul egy addig érintetlen terület szabályozása, azok a folyamatok rendszerint késve érkeznek meg Magyarországra.

III.2.2 Több automatizálást, több Mesterséges Intelligenciát(MI)!

Összeségében elmondható, hogy a mesterséges intelligencia tekintetében a fasorban sem vagyunk. Nem csak Magyarországra gondolok, hanem az Európai Unió is. A munkaerőpiac legfontosabb technológiai fejlesztései elsősorban a mesterséges intelligencia (MI), a robotika, a digitalizáció és a fejlett technológiák integrációja körül összpontosulnak. Ezek a fejlesztések különböző ágazatokban átalakítják a munka jellegét, a készségkövetelményeket, valamint a foglalkoztatási struktúrákat. A politikai döntéshozóknak és a vállalatoknak gondosan fel kell mérniük a technológia munkahelyre gyakorolt hatását, és lépéseket kell tenniük a negatív következmények enyhítésére. A digitális átalakulás hatása az európai munkaerőpiacra várhatóan a munkahelyek 47 százalékát automatizálja majd az Európai Unióban, ami a munkaerő többségét érinti. A technológiai fejlődés, különösen az automatizálás és a mesterséges intelligencia terén, átformálja a munkakörnyezetet. Miközben ezek a technológiák növelhetik a termelékenységet és új munkalehetőségeket teremthetnek, a munkahelyek elmozdításának kockázatát is hordozzák⁴³. Hogy pozitív fejleményeket is

⁴³ A munkaerőpiacon megjelenő technológiai vívmányok hatásai - <https://www.ludovika.hu/blogok/ludeconblog/2024/10/02/a-munkaeropiacon-megjeleno-technologiai-vivmanyok-hatasai>

mondjak e téren, **az automatizációra alkalmas folyamatok esetében a NAV is foglalkozik a megoldás megtalálásán és a MI segítségre hívásán.** Akinek van magánszemélyként gépjárműadó fizetési kötelezettsége, az ez évben már megtapasztalhatta, hogy a NAV mobilalkalmazásában is lehetett részletfizetést kérni, (érkezett is több, mint 30 000 ilyen kérvény). Ez már automatikus döntéshozatallal, ügyintézői beavatkozás nélkül, csak a gépek által kerültek megválaszolásra és elintézésre. Egyre drágább az ember, egyre olcsóbb a gép, ezért a követeléskezelési, végrehajtási, fizetéseképtelenségi vonalon folyamatosan nő a gépek jelentősége.

III.2 Zárógondolat

A dolgozatom rávilágíthatott az olvasó számára arra, hogy a fizetéseképtelenségi eljárások során milyen sokrétű az állam felelőssége és milyen szerepekben jelenhet meg az eljárások során.

Külön, részletekbe menő leírást szenteltem az állami felszámolónak. Igyekeztem kitérni az NRN különleges jogosultságaira és különleges eseteire. Az elméleti vizsgálatot követően bemutattam szakemberekkel készített interjúim konklúzióját, valamint annak a két kérdőívnek az eredményét, amit felszámolóbiztos kollégákkal töltettem ki.

A szakdolgozat záró részében a kidolgozás alatt álló új Cstv. koncepcióval kapcsolatban fogalmaztam meg javaslatokat, valamint a jövőre nézve két modernkori problémára világítottam rá az olvasó és potenciálisan a döntéshozók részére.

1. sz. Melléklet: Irodalomjegyzék

1. Törvény: **1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról** - <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100049.tv>)
2. Törvény: **2021. évi LXIV. törvény a szervezetátalakításról és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról**
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100064.tv>
3. Törvény: **2021. évi LXIV. törvény a szervezetátalakításról és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról**
4. Törvény: **2021. évi XXXII törvény a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságáról** <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100032.tv>
5. Rendelet: **A felszámolók névjegyzékéről szóló 14/2020 (X.29) SZTFH rendelet**
6. Kormányhatározat: **A Kormány 1284/2024. (IX. 19.) Korm. határozata az új fizetéseképtelenségi eljárásról szóló törvény megalkotásához szükséges intézkedésekről** – Magyar Közlöny, 2024. évi 93. szám
7. Cikk: **A munkaerőpiacon megjelenő technológiai vívmányok hatásai**
<https://www.ludovika.hu/blogok/ludeconblog/2024/10/02/a-munkaeropiacon-megjeleno-technologiai-vivmanyok-hatasai>)
8. Cikk: **Csornai napelemgyár - Felszámolás alatt áll az Ecosolifer cég**
<https://www.kisalfold.hu/helyi-kozelet/2024/05/csornai-napelemgyar-felszamolas-ecosolifer>
9. Tanulmány: **Chikán Attila – Kovács Árpád - A közszféra és a gazdaság versenyképessége – empirikus eredmények és tanulságok** - 2010
10. Küldöldi honlap: **Definition: Was ist "Insolvenzordnung (InsO)"?**
<https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/insolvenzordnung-inso-41296>
11. Előadás: **Dombi Gergely - NAV: Gyakorlati tapasztalataink a fizetéseképtelenségi eljárásokban** (Előadás – RFE Napok, 2024.09.06)

12. Könyv: **Dr Csőke Andrea – A Csődtörvény magyarázata** című könyv.
13. Könyv: **Dr Juhász László – Csődjog** című könyve.
14. Cikk: **Dr. Nagy László a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága új elnöke** - <https://sztfh.hu/dr-nagy-laszlo-a-szabalyozott-tevekenysegek-felugyeleti-hatosaga-uj-elnoke/>
15. Cikk: **Elrendelték a Mal felszámolását**
https://index.hu/gazdasag/magyar/2013/02/27/mal_felszamolas/
16. Cikk: **Ennyi volt: véget ért a Malév felszámolása** - <https://www.economx.hu/magyar-vallalatok/ennyi-volt-veget-ert-a-malev-felszamolasa.621774.html>
17. Cikk: **Felszámolják a pápai húsgyárat!** <https://storeinsider.hu/cikk/felszamoljak-a-papai-husgyarat>
15. Honlap: **Felszámolói és bírósági végrehajtói felügyeleti területek**
<https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/>
16. Idegennyelvű cikk: **Future of Jobs 2023**
https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf
17. Honlap: **Hatósági ellenőrzések** <https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/hatosagi-eljarasokkal-kapcsolatos-feladatok/>
18. Honlap: **Hatósági bizonyítvány kiállítása iránti kérelem esetén követendő eljárás**
<https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/hatosagi-eljarasokkal-kapcsolatos-feladatok/>
19. Honlap: **A Hatóság által működtetett informatikai rendszerekkel kapcsolatos feladatok** <https://sztfh.hu/tevekenysegek/felszamoloi-es-birosagi-vegrehajtoi-felugyeleti-teruletek/a-hatosag-altal-mukodtetett-informatikai-rendszerekkel-kapcsolatos-feladatok/>
20. Idegennyelvű cikk: **How the EU responds to crises and builds resilience**
<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-crisis-response-resilience/>

21. Cikk: **Idén is hazánk lett az EU legkorruptabb országa a Transparency International rangsora szerint** - <https://atlatszo.hu/adat/2024/01/30/iden-is-hazank-lett-az-eu-legkorruptabb-orszaga-a-transparency-international-rangsora-szerint/>
22. Idegennyelvű cikk: **Insolvenzplan**
<https://wirtschaftslexikon.gabler.de/definition/insolvenzplan-39075>
23. Cikk: **Kormányzati infúzió: Orbán Viktor újabb felszámolást minősített stratégiailag kiemelt jelentőségűnek** <https://24.hu/fn/gazdasag/2024/10/29/kormany-godollo-infuziogyar-csod-strategia/>
24. Honlap: Magyar **Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.** hivatalos honlapja. <https://mnv.hu/>
25. Dokumentum: **Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Kft.** által közzétett **mérlegbeszámoló** és annak a kiegészítő melléklete
26. Honlap: **Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Kft.** hivatalos honlapja. <https://nrn.hu/>
27. Idegennyelvű cikk: **OECD Employment Outlook 2023 - Artificial Intelligence and the Labour Market** - https://www.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employment-outlook-2023_08785bba-en)
28. Honlap: **Sokaknak nem tetszik az évek óta tartó veszélyhelyzeti kormányzás**
<https://www.economx.hu/belfold/veszelyhelyzet-emberi-jogok-kormanyzas-civil-tiltakozas.769427.html>
29. Honlap: **SZTFH bemutatása** <https://sztfh.hu/hatosag/bemutakozas/>
30. Törvényjavaslat: **T/15709 törvényjavaslatot a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatóságáról** <https://www.parlament.hu/irom41/15709/15709.pdf>
31. Könyv: **Verebics János: Új intézmény fizetésektelenségi jogunkban: a veszélyhelyzeti reorganizáció**
32. Cikk: **VUCA** (<https://www.hrportal.hu/jelentese/vuca.html>)

2. sz. Melléklet: Ábrák és Táblázatok Jegyzéke

Képek:

1. számú kép: **Korrupció Érzékelési Index az EU országokban**
Forrás: atlatszo.hu / Transparency International Magyarország
2. számú kép: **Hivatalos SZTFH logó**
Forrás: sztf.hu
3. számú kép: **Hivatalos NAV logó**
Forrás: nav.gov.hu
4. számú kép: **Hivatalos NRN logó**
Forrás: nrn.hu

Ábrák:

1. számú ábra: **Munkanélküliségi ráta alakulása 2022 – 2024.09 (saját szerkesztés)**
Forrás: ksh.hu
2. számú ábra: **Infláció éves alakulása Magyarországon 2021 – 2024.09 (saját szerkesztés)**
Forrás: bankmonitor.hu/inflacio
3. számú ábra: **Egyszerűsített folyamatábra a fizetéseptelenségről szóló törvény koncepciójához (saját szerkesztés)**
Forrás: Szakértői interjú, NRN
4. számú ábra: **A NAV bevételeinek nagysága Magyarország államháztartásának viszonylatában (saját szerkesztés)**
Forrás: nav.gov.hu
5. számú ábra: **Az állami felszámolónál folyamatban lévő eljárások megoszlása (saját szerkesztés)**
Forrás: Szakértői interjú, NRN
6. számú ábra: **Változás a két kiemelt eljárástípus számosságában (saját szerkesztés)**
Forrás: Szakértői interjú, NRN
7. számú ábra **NRN eljárások száma (saját szerkesztés)**
Forrás: Szakértői interjú, NRN
8. számú ábra **Munkavállalói elégedettségi felmérés eredménye az állami felszámolónál (saját szerkesztés)**
Forrás: Saját kérdésekre adott anonim válaszok
9. számú ábra **A tervben lévő új Cstv.-ről szóló kérdőív eredményei (saját szerkesztés)**
Forrás: Saját kérdésekre adott anonim válaszok

Táblázatok:

1. számú táblázat: **Az Állam fizetéseképtelenségi eljárásokban betöltött szerepei** *(saját szerkesztés)*

Forrás: Saját Gyűjtés

2. számú táblázat: **Eltérések az eljárási határidőkben az állami- és a piaci felszámolók esetében** *(saját szerkesztés)*

Forrás: 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról

3. sz. Melléklet: Hallgatói Nyilatkozat

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: **Nagy László**
A Hallgató Neptun kódja: **STPZAH**
A dolgozat címe: **Az állam szerepei és felelőssége a felszámolások során, valamint az állami felszámoló sajátos eljárási szabályai**
A megjelenés éve: **2024**
A konzulens intézetének neve: **Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet**
A konzulens tanszékének a neve: **Nemzetközi Szabályozási és Gazdasági Jogi Tanszék**

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: Budapest, 2024.11.08.

Nagy László
Hallgató

4. sz. Melléklet: Belső Konzulensi Nyilatkozat

NYILATKOZAT

Nagy László (hallgató Neptun azonosítója: STPZAH) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: **Nem**

Kelt: Budapest, 2024.11.05

Dr. Csákay Zoltán
belső konzulens